

Peloušková, Zora

Malíři v Brně kolem roku 1600 : příspěvek ke slovníku umělců

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. F, Řada uměnovědná. 1997, vol. 46, iss. F41, pp. [5]-29

ISBN 80-210-1754-6

ISSN 1211-7390

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/110389>

Access Date: 08. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ZORA PELOUŠKOVÁ

MALÍŘI V BRNĚ KOLEM ROKU 1600 — PŘÍSPĚVEK KE SLOVNÍKU UMĚLCŮ.

Pro kulturní orientaci Brna a dalších jihomoravských měst měla rozhodující význam přítomnost habsburského dvora ve Vídni a toto zaměření přetrvalo i po přesídlení panovnického sídla do Prahy. Jak známo měla přítomnost císařského dvora podíl na přetvoření Prahy v kosmopolitní město a ve významné obchodní i kulturní centrum říše; naproti tomu v kultuře ostatních měst a šlechty se projevila jeho absence, i když nové poznatky rozhodně popírají dosavadní teze o jejich provincialismu, stagnaci a o izolovanosti dvorské kultury.

Pokud se brněnští měšťané neobraceli přímo na císařské úřady v Praze, byla ve středu jejich zájmu rakouská města. Na prvním místě samozřejmě Vídeň s nábožensky tolerantní univerzitou a sídlem arciknížete. Také řada umělců působících v Praze měla zde své kořeny. Pozornost brněnských obchodníků přitahovaly dále velethry v Linci a Kremži. Zprostředkovaně přes rakouské země mělo Brno styky s jihoněmeckou oblastí, posílené rozsáhlou imigrací německých tovaryšů a především významnými univerzitami ve Wittenberku a Altdorfu. Brno nepřitahovalo cizí řemeslníky a obchodníky jen svou náboženskou tolerancí, ale i svou atraktivní polohou mezi dvěma císařskými dvory — Vídni a Prahou — a také biskupským stolcem v Olomouci.

O podobě a charakteru malířské produkce v Brně na přelomu 15. a 16. století dnes vypovídá zejména v našich zemích výjimečný soubor šesti epitafních obrazů z městského kostela sv. Jakuba a z kapitulního chrámu sv. Petra a Pavla, jejichž donátory byli přední brněnští občané. Jsou to epitafní obrazy obchodníka a radního Mikuláše Wunderla z Deblína (†1570): *Milosrdný Samaritán* (dnes Muzeum města Brna), rodiny radního a obchodníka Michaela Reicha (†1592): *Korunování trnám* (dnes Muzeum města Brna), jircháře Wolfa Brunlachera (†1598): *Poslední soud* (dnes Muzeum města Brna), úředníka na statku v Kuřimi Mikuláše Migla ze Stohanu (†1590): *Bičování Krista* (dnes Muzeum města Brna), nejstaršího všech tří rad Šimona Kryblera z Altendorfu (†1601): *Vidění sv. Petra v Joppe* (dnes Moravská galerie Brno) a epitaf sládka a radního Benedikta Umlaufa (†1608): *Svatá Trojice* (kostel sv. Petra a Pavla). Rozměrné, ná-

ročně provedené epitafy, pro něž najdeme analogii v pražském prostředí, zejména v epitafech vytvořených předním rudolfínským malířem Bartholomeem Sprangerem, s nímž ostatně někteří brněnští měšťané přišli do styku, jsou pouze nepatrným zlomkem mnohem početnějšího, dnes již nedochovaného souboru.¹

Další, dosud jen málo využitý zdroj poznatků o umělcích a objednavatelích představuje bohatý archivní materiál v městském archivu, na jehož význam pro kulturní dějiny Brna bylo doposud upozorněno jen v několika diplomových pracích.² Katalogizována byla brněnská registra, která přináší řadu informací o obyvatelích města, jejich původu, sociálním postavení, řemeslné výrobě ve městě, poučují o trzích kupcích i o cenách.³ Závažný materiál je obsažen v přímluvných psaních, doplňujících knihu příjmů (obsahují listy od rodu). Obyvatelé královských měst se mohli libovolně stěhovat a proto registra jejich pohyb v podstatě neevidují. V misivech je zachycena celá řada jmen brněnských měšťanů, ilustrativní jsou zprávy o zadluženosti šlechty i duchovenstva u brněnských měšťanů. V poslední době byla věnována pozornost kopířům.⁴ Pro naši práci byly zvláště významné zprávy týkající se vzájemných kontaktů uměleckých řemeslníků a předních měšťanů. Cenné informace obsahují rovněž křestní matriky, použité ostatně pro soupis brněnských malířů již brněnským sochařem a historiografem umění Ondřejem Schweiglem, jejichž excerpci provedl Šebestián Maur. Druhým základním pramenem pro rozšíření tohoto soupisu je kniha příjmů. Abecedně řazené výpisy publikoval v několika svazcích *Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens* (1928–1937) Josef Dosoudil. Zápisy knihy příjmů jsou od přelomu století stále více precizovány a konkretizovány nejen pokud jde o výše zaplaceného poplatku, ale též o údajích o profesi a hlavně náboženské příslušnosti žadatelů. Mnozí z brněnských obyvatel, evidentně užívající městského práva v ní nejsou uvedeni, a to i ti, jejichž původ z Brna nebylo možné prokázat. Naopak se zde vyskytují jména přijímaných synů brněnských patriciů. Na další brněnské analýzy — pamětní knihy městských písařů Jana Munky z Ivančic, Kašpara Gutmanna (1550–1575), Jana Mencla z Kolsdorfu (1578–1591), Václava Basla (1602–1614), Mikuláše Čer-

¹ A. Raab, Brünner Votivbilder, *Zeitschrift des Mährischen Landesmuseums* IV, 1904, s. 19–39; J. Vacková, *Renesanční malované epitafy na Moravě*, diplomová práce Brno 1954; Táž, *Renesanční malované epitafy v Brně, Umění VIII*, 1960, s. 587–600; Táž, *Nizozemské malířství 15. a 16. století. Československé sbírky*. Praha 1989, s. 172; Táž, *Závěsné malířství a knižní malba v letech 1526–1620*. In: *Dějiny českého výtvarného umění II/1. Od počátku renesance do závěru baroka*. Praha 1989, s. 100; Z. Peloušková 1997, passim; J. Svobodová, [Kat.] 1570–1900. *Od renesance po modernu*. Brno 1997, s. 14–23, č. kat. 1–5.

² Archiv města Brna (dále jen AMB), *Knihla testamentů*, rkp. 49, 50, 51, 52; *Knihla příjmů 1599–1619*, rkp. 2769; *Sbírka mandátů a listin* (dále jen SML); *Knihla počtů; Matrika pokřtěných a oddaných kostela sv. Jakuba 1/1 (1587–1599), 1/2 (1600–1607), 1/4 (1619–1625)*.

³ I. Navrátil 1979.

⁴ R. Brožová, *Tzv. „žlutý“ kopíř města Brna za léta 1589–1590. Postižení odrazu společenskopolitického a hospodářského dění v písemnostech městské rady*. Diplomová práce Brno 1991; J. Škopová, *Tzv. „zelený“ kopíř města Brna za léta 1613–1614. Postižení odrazu a přípravy českého stavovského povstání v roce 1618 v písemnostech města Brno*. Diplomová práce Brno 1987, I. Škrabalová, *Tzv. „červený“ kopíř města Brna za let 1615–1618*. Diplomová práce Brno 1989.

novského ze Švarcavy (1602–1605), Pavla J. Skřivánka a Václava Ochsmanna upozornil Jaroslav Dřimal.⁵

Až na sondy provedené H. Jordánkovou a L. Sulitkovou⁶ nebyly dosud zpracovány knihy testamentů. Podkladem pro zápisy do nich byly originály závětí, které si někteří měšťané ukládali v registratuře města, anebo výpovědi svědků, přítomných ústnímu pořízení kšaftujícího. Do knih poslední vůle byly přepisovány ne podle data jejich vzniku, ale podle data, kdy byly projednávány před městskou radou. Nelze se spoléhat na rejstřík, vypracovaný na prvních listech knihy závětí, neboť ten je neúplný. Testamenty jednotlivých řemeslníků jsou prozatím citované jen v práci Tomáše Knoze, věnované zámku v Rosicích v období renesance a manýrismu.⁷ S testamentární praxí úzce souvisí inventování pozůstalostí. V listině krále Ludvíka z roku 1524 se stanovuje, aby v zájmu spravedlivého dělení pozůstalosti mezi vdovou a přímými dědici byly vyhotovovány pozůstalostní inventáře ve dvou exemplářích, z nichž jeden byl pod kontrolou uložen na radnici. I několika stránkové soupisy drahocenných předmětů — šperků a nádobí jsou obsaženy v některých testamentech, na druhé straně je v několika závětích vyjádřeno přání v případě úmrtí majetek zainventovat a potom rozdělit. Několik pozůstalostních inventářů je uloženo ve sbírce listin a mandátů městského archivu, mají však velmi stručný obsah. Zůstává otázkou, zda se pozůstalostní inventáře v Brně nezhotovovaly jen příležitostně a zda měly stejný charakter jako inventáře olomoucké a pražské, zpracované v nedávné době Jiřím Peškem a Zdeňkem Hojdou.⁸

Pokus o monografické zpracování rozsáhlého archivního materiálu ve vztahu k výtvarnému umění představuje práce Petra Kroupy a J. L. Bílého, věnovaná brněnským sochařům, kameníkům a zedníkům z let 1570 až 1620.⁹ Abecední soupis řemeslníků vychází z rozboru kamenických značek a především z rychtářských knih a z knihy kamenického cechu. Obdobný pramen není bohužel k dispozici pro analogický soupis malířů, a proto bylo nutno vycházet jen z matrik, použitých již Ondřejem Schweiglem, z knih příjmů a testamentů, z kopiářů a ze sbírky mandátů a listin, zpracované formou lístkového katalogu, příp. ze sondážních nálezů v dalším nezpracovaném archivním materiálu. K dalšímu rozšíření údajů o brněnských malířích přispěje pravděpodobně zejména studium brněnských knih počtů.

⁵ J. Dřimal, *Kroniky a pamětní knihy městských písařů brněnských v době předbřlohorské. Brno v minulosti a dnes* 1, 1960, s. 82–124, II, 1961, s. 94–101.

⁶ H. Jordánková, L. Sulitková 1995.

⁷ T. Knoz, *Renesance a manýrismus na zámku v Rosicích*. Diplomová práce Brno 1996; Týž, *Renesance a manýrismus na zámku v Rosicích*. Rosice-Brno 1996.

⁸ J. Pešek, *Pražské knihy kšaftů a inventářů. Příspěvek k jejich struktuře a vývoji v době předbřlohorské. Pražský sborník historický* XV, 1982, s. 63–92; Idem, *Obrazy a grafiky a jejich majitelé v předbřlohorské Praze, Umění XXXIX*, 1991, s. 369–382; Idem, *Měšťanská vzdělanost a kultura v Čechách 1547–1620*. Praha 1993. Podrobný přehled literatury uveden in: Zd. Hojda, *Kulturní investice staroměstských měšťanů v letech 1627–1740. Příspěvek k dějinám kultury barokní Prahy II. Pražský sborník historický* XXVII, 1994, s. 82–95.

⁹ P. Kroupa, J. L. Bílý 1987.

Rozhodující úloha v našem výtvarném umění po roce 1526 bývá připisována italským a nizozemským přichozím, kteří s sebou přinášeli nové slohové podněty. Italští umělci přicházeli na Moravu nejčastěji ze severní Itálie, z okolí Lugánského a Comského jezera. Nedosahovali úrovně renomovaných umělců, ale zdaleka nelze podcenit jejich řemeslnou schopnost a základní orientaci v otázkách stylu. Prostřednictvím obchodu měli brněnští měšťané osobní kontakty s Benátkami. V Brně je doložena řada italských obchodníků a kameníků, z nichž se nejvýrazněji prosadili rodiny Gialdi a Gabri. Práce jejich dílen určovala styl přinejmenším v sochařské a kamenické práci daleko za městskými hradbami.¹⁰ Zatím nezhodnocené jsou práce rodiny Francesca Canevale pocházející z Lanza a činné i v Praze, který pracoval pro Karla staršího ze Žerotína na Rosicích.¹¹ Elias Canevale zvaný z Bučovic se účastnil stavby zámků v Bučovicích, Drnholci, Troubsku, Velkých Němčicích, v Bílovicích a na stavbě zemské soudnice v Brně.¹² Podobnou rozvětvenou kamenickou rodinou byla rodina Spazio, původem rovněž z Lanza ve Val Intelvi, činné v Praze (Giovanni Spazio), ve Vídni (stavitel Jacopo Spazio) a v Brně, kde zatím nebyla konkrétně podchycena

¹⁰ Práce Jiřího Gialdiho našly na Moravě velkou odezvu. Přímá účast tohoto mistra bývá v poslední době na některých jemu dosud připisovaných pracích zpochybňována (Ivančice, Olomouc, Rosice) a tyto se řadí do jeho okruhu, popř. se hovoří o „gialdiovském stylu“. J. Maliva vyslovil domněnku (ústní sdělení), že Gialdiové byli španělského původu. Také jméno sochaře Antonia Silvy napovídá původ na pyrenejském poloostrově. Stejného jména byl kolem roku 1579 portugalský vyslanec u císařského dvora, Joano Gomez da Silva, srov. J. Radimský, *Bratislavský štambuch z let 1569–1580*. Diplomová práce Brno 1950, s. 52, 87. Antonio Silva byl přijat do brněnské obce roku 1577 (AMB, kniha příjmů, rkp. 2769, fol. 62), srov. P. Kroupa, J. L. Bílý 1987, s. 134–139.

¹¹ T. Knoz 1996 (cit. v pozn. 7), s. 57. Italský původ je uveden také u malíře Liotarda Piccioliho. Mezi nejvýznamnější měšťany Brna patřili obchodníci Antonio Trusi, Johannes Jacobi a rodina Caligardy. — V Brně jsou kolem roku 1600 doloženi dále tito Italové: Jan Baptista Pierio z Benátek ve sporu s Karlem st. ze Žerotína (1602 — AMB, SML, č. 2698), Jiří Delaport z Benátek (1611 — AMB, SML, č. 2848), Bartoš Vlach z Brna (1615 — AMB, SML, 2933), Aloisius a Horatius Forno, žádají město o zaplacení bednářských prací a sudu malvazu (1617 — AMB, SML, č. 2962), Niccola Furlano z Luccy ve věci sporu Karla st. ze Žerotína a G. B. Pieria, Petr Libertinus, studoval v Brně a roku 1603 odešel do Říma (I. Navrátil 1979, kat. č. 480), Baltasar Feste (1581 — AMB, SML, č. 2192), Ludvík Moravilia (1599 — AMB, SML, č. 2598), Antonio Malaspina z Padovy (1605 — AMB, SML, č. 2773), Franciscus Arillano, přijat roku 1592 do města (AMB, kniha příjmů, rkp. 2769, fol. 71). Roku 1602 se purkmistr a rada města Brna přimlouvají u Ondřeje Deydla z Pramsova za vyhovění žádosti Salomeny, vdovy po Fr. Arillano, aby jí císařem dlužné peníze byly vráceny (I. Navrátil 1979, kat. č. 413). Benedict Antonio, sloužil u Bedřicha ze Žerotína, roku 1593 přijat do města (AMB, kniha příjmů, rkp. 2769, fol. 72), Alexander Canazi, přijat do města roku 1597 (AMB, kniha příjmů, kniha příjmů, rkp. 2769, fol. 74) Hans Niclas, italský kramář, vstoupil do obce roku 1600 (AMB, kniha příjmů, rkp. 2769, fol. 76), Johan Baptista Lumago, obchodník, přimlouvou olomouckého biskupa přijat roku 1617 do brněnské obce (AMB, kniha příjmů, rkp. 2769, fol. 108.), Filiberto Poccobello, sochař, který přišel ze Štýrského Hradce (AMB, rkp. 1793, fol. 46v), Bernard Bari z Pekařské ul., († před 1616), kameník Abondio Salli — několik dalších italských řemeslníků je jmenováno v soupise zedníků, kameníků a sochařů, publikovaném P. Kroupou a J. L. Bílým 1987.

¹² P. Kroupa, J. L. Bílý 1987, s. 33–35. Pražského stavitele Marca Antonia Canevala z Lanza a jeho syna a malíře Giovanni Battistu Canevala, doloženého k roku 1593 v Praze na Malé Straně, uvádí P. Preiss, *Italští umělci v Praze. Renesance, mannerismus, baroko*. Praha 1986, s. 12, 124.

činnost sochaře Virgilia Spazia. Patřil zde k významným měšťanům, jak je patrné z kmotrovských závazků předního patriciátu.¹³ Italové však v Brně s domácím obyvatelstvem spíše splývali, než aby vytvořili autonomní kolonii, jak tomu bylo v Praze.

Nizozemský původ je předpokládán u malíře Marcuse van Kaytzen, nejspíše na základě jeho jména. Přestože Morava je považována za útočiště nizozemských emigrantů, doklady o jejich působení v Brně jsou sporadické. Přínos pro výtvarné umění mohlo mít přijetí zlatníka Krystofa van der Wardt roku 1576¹⁴ a obchodníka Jakuba z Achtu, který měl dle listu od rodu sklony k svobodným uměním a jeho druhou manželkou byla Barbora, dcera dvorního malíře Rudolfa II. Bartholomea Sprangera.¹⁵ Roku 1579 bylo uděleno měšťanské právo zlatníku Joštu Voglmannovi, který přišel z hessenské Fuldy.¹⁶ Nejvíce žadatelů o brněnské měšťské právo přicházelo z jižního Německa. Roku 1569 to byl např. Filip Franck, knihař z Wittenberka, 1598 Hans Lohn, roku 1602 Konrád Ondřej Etlinger

¹³ P. Preiss 1986 (cit. v pozn. 12), s. 20. — 18. 10. 1602 pokřtěna Rosina, dcera sochaře Virgilia Spazia a Salomeny, kmotry byli Michal Reich ml., Kateřina luterána Ludvíka Moravilii a Anna pekaře Jakuba Kreutzera.

¹⁴ AMB, kniha příjmů, rkp. 2769, fol. 61. Roku 1602 přijat do obce katolík Joachim von der Wardt. Oženil se s Annou; 27. 1. 1603 byl pokřtěn jejich syn Kryštof, viz AMB, Matrika 1/2 fol. 135. — Roku 1560 přijat do města Diterich Mahlschott z Kolína nad Rýnem (AMB, rkp. 1756, fol. 171r), kupuje dům za 900 zlatých — Roku 1610 Arnoldt von Hanischperg, „ein Niederlaender“, pletář hedvábí (AMB, kniha příjmů, rkp. 2769, fol. 92). Petr Niederlender, brněnský měšťan měl roku 1561 vinice v Blučíně (1561 — AMB, SML, č. 1769).

¹⁵ Jakub z Achtu byl přijat do Brna 1601, po té co se již v roce 1593 o měšťanské právo bez úspěchu ucházel. Pocházel z Antverp, kde se narodil jako nejstarší syn Arnolda a Kateřiny, roz. Broers. Antverpská rada dosvědčuje, že měl sklony k svobodným uměním. Do Brna se přestěhoval z Olomouce. Po smrti manželky Kateřiny Roučkové z Tišnova se oženil s Barbarou Sprangerovou (AMB, rkp. 1801, fol. 71v). Byl obchodníkem a sklářem a v Brně vlastnil značný nemovitý majetek. Vlastnil zejména dům na Dolním náměstí mezi domy Kryštofa Schwarze a Kryštofa Čerta. Vdova Barbora prodala roku 1605 dům v ceně 4 900 zlatých se zahradou a lázněčkou Kunci z Korotína na Boskovicích. Zahradu a dům měl Jakub z Achtu před Židovskou branou, krám před Brankou, vinice za klášteřem Královém, v Pravlově, Bratčicích, Malých Němčicích po Hansi Stoczovi. V době kdy se pro nemoc vzdával své živnosti dosahovaly jeho dluhy sumy 7 554 zlatých jeho ručiteli byli zemský lékař Simon Gryneus, Hans Rebenik, měšťan z Malé Strany, císařský klenotník a obchodník Jakub z Hofu. Na dluh u Hanse Rebenika musel zastavit dům na Dolním náměstí, vinici v Pravčicích a další nemovitosti (22. 1. 1597 — AMB, rkp. 1786, fol. 66 rv; AMB, rkp. 1793, fol. 47v-51v). Zemřel roku 1605 (AMB, kniha testamentů, rkp. 51, fol. 155–158). V procesu se angažoval i jirchář Wolf Brunlacher (majitel jednoho z dochovaných epitafů z kostela sv. Jakuba), a zlatník Kryštof Hiller. Svědčí o tom i přípis lékárníka Jeronýma Swendtera z roku 1596, kdy byl s Jakubem z Achtu zadržován dle císařského mandátu v Praze, v němž prosí své brněnské přátele Wolfa Brunlachera a Kryštofa Hillera, aby dodrželi svůj přátelský postoj k němu, neboť jen tak může vyřízení bližší nekonkretizované záležitosti dospět k úspěšnému konci.

¹⁶ Jošt Voglmann se velmi rychle etabloval v brněnské společnosti. Jako člen městské rady od osmdesátých let do roku 1600 zastupoval město v Praze a ve Vídni. Jako zlatník pracoval pro brněnské měšťany, např. zhotovil pohár, který byl darem města pro lékaře Achilla Kromeria. Předními osobnostmi byl často zván za kmotra, např. Simonu Kryblerovi, Oldřichu Liljenblattovi, podkomořímu Zikmunda z Ditrichštejna. Roku 1601 byl nobilitován a obdržel přídomek z Mohrbachu. Zemřel roku 1602 (H. Jordánková, L. Sulitková 1995, s. 402–405). Jeho manželka nechala opravit na hřbitově u sv. Jakuba lucernu, srov. P. Chlumecky — G. Ludwig 1859, s. 87.

z Augsburgu,¹⁷ 1601 knihař Christianus Khober ze saského Hallu. Sochař Wilhelm Keding z Lübecku, který pracoval pro zábrdovického opata, byl do brněnské obce přijat roku 1616.¹⁸ V roce 1617 přišel z Ulmu sochař Hans Jacob Helter. Sochař Matěj Putsch byl ve styku se sochařem ze Štýrského Hradce, Filibertem Poccobello.¹⁹

Brněnské archivní materiály neobsahují bohužel žádné údaje o postavení malířů kolem roku 1600. Dochovaly se jen artikule brněnských malířů a sochařů z let 1622 až 1761²⁰ a vydání statut smíšenému cechu sedlářů, konvářů, toulářů, mědikovců, soustružníků, řemenářů, malířů, sklenářů a štítařů listinou z roku 1446. 8. září 1567 a 15. června 1607 byla znovu potvrzena statuta cechu zlatníků purkmistrem a všemi třemi radami. Vzhledem k tomu, že archivní materiály byly zpracovány pouze pro cech zedníků, kameníků a sochařů,²¹ se lze pouze domnívat, že malíři se někdy v 1. polovině 16. století spojili do cechu se zlatníky, jejichž cech byl nečetný, ale velmi zámožný. 17. dubna roku 1478 založil nadace na vydržování jednoho oltářníka u oltáře sv. Ondřeje v kostele P. Marie v herburském klášteře. Je pravděpodobné, že až do roku 1622 pracovali malíři v rámci tohoto smíšeného cechu a po Bílé hoře se spojili se sochaři, vedenými doposud v cechu kameníků a zedníků. Samostatný cech malířů — bratrstvo sv. Lukáše, se zformovalo až počátkem 18. století jako společná organizace malířů a sochařů. 18. října 1700 na den patrona malířů, byl vydán „*Ordnung des gesamten bürgerlichen Maler und Bildhauer der Bruderschaft des heiligen Evangelisten Lucas allhier in der königlichen Stadt Brünn*“.²²

Podobné postavení měli malíři i v Praze, když patřili do společného cechu s vyšivači, sklenáři, pozlacovači, iluminátoři, lištaři, malíři na skle, zlatotepci, řezbáři a sochaři. Jejich cech obdržel roku 1595 významné privilegium císaře Rudolfa II., podle něhož měli být malíři nadále chápáni jako umělci, ne jako řemeslníci, jak doposud pojímala tradiční středověce strukturovaná městská cechovní společnost. Řemeslné formy výuky a dílenské praxe tím však narušeny nebyly. Do jaké míry se toto významné prohlášení z úst nejvyššího světského vládcy vyvýšení malířství nad řemesla odrazilo v životě mimopražských cechů, nebylo doposud zjištěno.²³ Obecně však malíři dosáhli během 16. století výraz-

¹⁷ AMB, kniha příjmů, rkp. 2769, fol. 75; I. Navrátil 1979, kat. č. 401.

¹⁸ AMB, kniha příjmů, rkp. 2769, fol. 106. Přídomek z Lübecku měl zlatník a zámožný měšťan Valentin Duch, přijatý do města roku 1604.

¹⁹ na Moravě a v Rakousích se živil Linhart Berber z Knettingen ve Württenbersku, odkud odešel roku 1578. Roku 1590 byl v Hustopečích (AMB, SML, č. 2337).

²⁰ Mates Putsch doznává 8. 9. 1602, že je dlužen „*dem kunstreichen Meister*“ F. Poccobello, sochaři ze Štýrského Hradce 300 zlatých, AMB, rkp. 1793, fol. 46; P. Kroupa, J. L. Bílý 1987, s. 124.

²¹ AMB, Stará registratura fasc. č. M 45, krab. 205, inv. č. 293.

²² AMB, SML, č. 2795; P. Kroupa, J. L. Bílý 1987.

²³ O pražských malířích srov. K. Chytil, *Malířstvo pražské XV. a XVI. věku a jeho cechovní kniha staroměstská z let 1490–1582*. Praha 1906; M. Halata, *Knihy protokolů pražského malířského cechu z let 1600–1656*. Praha 1996; T. Sekyrka (ed.), [Kat.] *Umění a mistrovství. Pražská malířská bratrstva 1348–1783*. Praha 1997.

nějššího postavení mezi ostatními řemesly i uměleckými obory, které si i v následujících dobách udrželi.

V Olomouci tvořili malíři, řezbáři, zlatníci, sklenáři a sochaři až do roku 1732 společný cech.²⁴

Zlatníci prováděli také malířské práce, například olomoucký mistr Martin Baumgartener byl zlatníkem, malířem a řezáčem. „Městským“ zlatníkem v Brně byl Vavřinec Slavkovský. Městská rada od něj odbírala práce, které byly dary pro přední zemské úředníky.²⁵ Roku 1602 byly v Brně u sv. Jakuba pokřtěny děti dvorního zlatníka Johanna Ryttera z Vídně.²⁶

Cechovní statuta požadují od svých členů manželský původ, určují výši poplatků při vstupu do učení a při udělení mistrovské hodnosti, stanoví zhotovení mistrovského kusu a dovolují provozovat pouze jedno řemeslo. Charakteristickým rysem cechovní instituce byla úzká řemeslná specializace, naprosto se lišící od universalismu akademického typu. Komise kontrolují kvalitu výrobků, připouštějí pravidelné zaměstnávání jen dvou tovaryšů, vyučených řemeslu, a jednoho učně, dovolují prodej výrobků cizích mistrů pouze o výročních trzích, upravují prodej a nákup surovin a snaží se vyloučit na brněnském trhu cizí konkurenci. Těmito předpisy bylo dáno oznámení panu Janu Šemberovi z Boskovic a na Bučovicích, že zlatník Jan Prem, měšťan a spoluradní brněnský, nemůže zasadit do zlata imitace, jelikož je vázán cechovními artikuly, schválenými městskou radou a stvrzenými městskou pečeti, v nichž se praví, že žádný ze zlatníků takové imitace do zlata vsazovati nebude. Po jednání mu to však bylo nakonec povoleno.²⁷ Olomoucký cechovní řád z roku 1581, obnovující starší nedochované artikule bratrstva z první poloviny 16. století, předepisoval měšťanským mistrům jako mistrovský kus obvyklý obraz *Matky Boží s dítětem, Kladení Krista do hrobu* nebo *Večeře Páně*, malovaný olejovými barvami, s rámem zdobeným leštěným zlatem. Jako druhý pak obraz Krista s konturami města a jeho okolí v pozadí, provedený vodovými barvami. Učební doba malířů byla tři roky, každý uchazeč nastoupil nejprve k čtyřtýdenní zkoušce. Smlouva nabyla platnosti až když mistr přihlásil svého učně na cechovní schůzi, které se konaly jen několikrát do roka. Cizím tovaryšům ukládal řád, aby před absolvováním mistrovské zkoušky pracovali ve městě alespoň tři roky. Přijímací poplatek činil 15 až 32 grošů. Mladí mistři dosáhli plné svéprávnosti až po absolvování

²⁴ Ani v Olomouci se cechovní knihy a písemnosti mimo konceptu cechovních artikulů nedochovaly, srov. B. Indra, Malíři, řezbáři a sochaři v Olomouci 1500–1650, *Umění XXXI* 1983, s. 73–80.

²⁵ Vavřinec Slavkovský (Lorenz Austelitzer), protestant, byl přijat mezi měšťany roku 1575 (AMB, kniha příjmů, rkp. 2769, fol. 61). Vlastnil dům v ulici V bohatých krámech a v Přední Veselé. Měl dvě nevlastní děti, Matěje Prokše a Alžbětu, provdanou za Jana Reinera. Zemřel roku 1607. Poručníky testamentu určil Kryštofa Hillera, Kleofáše Müllera, Jakuba z Hofu a Kryštofa Krommera (AMB, kniha testamentů, rkp. 51, fol. 222–225). — 28. 11. 1601 bylo Vavřinci Slavkovskému zapláceno za pohár na svatbu Pavla Hovorky 36 zlatých; 4. 1. 1602 za stříbrou konvičku ke křtu dcery podkomofího 28 zlatých a 13. 2. 1604 za pohár na svatbu Ladislava Berky z Dubé 107 zlatých, srov. W. Schram 1897, č. 2 s. 72–74.

²⁶ 13. 9. 1602 (matka Rosina) — AMB, *Matrika*, 1/2, fol. 109.

²⁷ 25. 9. 1590, srov. R. Brožová 1991 (cit. v pozn. 4), kat. č. 189.

roční mistrovské praxe. Zpočátku měli menší práva a vykonávali různé služby, starali se o svíce na cechovním oltáři, posluhovali při cechovních schůzích.

Na základě živé stavební činnosti v Brně a okolí přelomu 16. a 17. století si lze zhruba představit množství malířské práce z těchto aktivit vyplývající. Ornamentální malířská výzdoba, polychromie kamenických článků, sgrafitová výzdoba, nemluvě o řemeslných nátěrech a malbách, příležitostné stavby triumfálních bran a slavnostních dekorací.²⁸ Roku 1587 rozhodl zemský sněm přijmout malíře — krajináře s ročním platem 55 zlatých.²⁹

V letech 1598–1602 postavili jezuité nový kostel a do chrámu byl tehdy koupen cyklus osmi obrazů se scénami ze života P. Marie od malíře flámského původu Baldassara d'Anna, působícího v Benátkách. Na výzdobě kostela se bezpochyby podíleli i brněnští malíři, kteří pracovali pro další kostely i pro jednotlivé měšťany. V podstatě celé 16. století pokračovaly práce na stavbě kostela sv. Jakuba. Malby z venkovní zdi věže pocházely zřejmě také z tohoto období (věž byla dostavěna roku 1592). Neznámý malíř vytvořil oltář pro kostel sv. Jakuba, postavený tam roku 1577. Zakázkou nejmenovaného brněnského malíře bylo roku 1580 zhotovení oltářů pro dokončený chrám sv. Víta v Králově Poli.³⁰ Roku 1585 dokončil Pietro Gabri stavba zemské soudnice, kde se dochovaly malby znaků předních moravských pánů a členů komise pro stavbu Zemského domu. Vedle stavby soudnice a Zemského domu, kostela sv. Jakuba a jezuitského kostela se pracuje i na biskupském paláci. Roku 1602 přikročila městská rada k rekonstrukci radniční kaple sv. Martina, založené v roce 1424 litoměřickým biskupem Adalbertem a původně zasvěcené P. Marii. Na její výzdobě se podíleli malíři Lukáš Rolandt, Filip Besinger a Jiřík Šolc.³¹ Opravné práce probíhaly na věži radnice a v kostelech sv. Mikuláše, sv. Jana (roku 1600 postavena nová kazatelna, lavice, nová fasáda a celková renovace) a kapli sv. Mořice. Práce malířů jsou doloženy při stavbách kašen na Dolním trhu, Zelném a Rybném trhu.³² Epitafní obrazy nebyly pro malíře jedinými zakázkami pro brněnské měš-

²⁸ Stavba triumfální brány je v Brně doložena zatím jen k roku 1638, kdy bylo zapláceno malířům Hansi Wilhelmovi a Hieronymu Benno 12 zlatých (W. Schram 1897, s. 79). Kronikář Ludwig zaznamenal stavbu triumfální brány v Olomouci roku 1577 při příležitosti vjezdu Rudolfa II. 26. 6. 1577. Jejím autorem byl člen jezuitského řádu, stavitel Thomas Williams. Je pravděpodobné, že by podobnou událost v Brně zaznamenal, např. když o měsíc později přijel do Brna arcivévoda Arnošt (P. Chlumecky — G. Ludwig 1859, s. 12, 20).

²⁹ P. Chlumecky — G. Ludwig 1859, s. 22–23, pozn. 1.

³⁰ 1580, AMB, SML, č. 2167. Obec je ochotna dát za oltáře 50 zlatých a vyrovnat se, s malířem.

³¹ V inventáři nezachované kaple z roku 1724 je uvedeno: Oltářní socha sv. Martina na koni pocházela z roku 1602, kdy byly zapláceny neznámému řezbáři 3 zlatých, patrně splátka větší sumy. 26 malovaných obrazů, 3 antependia, koberce, věnce, nádobí, dvě mešní knihy, stříbrný krucifix se dvěma sochami, malý krucifix, dvě mešní knihy, poháry, socha sv. Jana Nepomuckého a nová socha sv. Martina na koni. AMB, Stará registratura, krab. 132, fasc. č. R 1, inv. č. 368, různé písemnosti. Kaple byla rozšířena roku 1729.

³² Roku 1572 byla opravena kaple sv. Mořice, Pietro Gabri opravoval kostel sv. Mikuláše. 20. 11. 1572 bylo zapláceno malíři za zlacení knoflíku a natření věžičky na radnici 6 zlatých Místru Antoniovu Gabrimu bylo zapláceno 18. 5. 1583 za postavce kašny na Zelném trhu 26 zlatých. Zlacení a nátěry kašny na Dolním trhu, rozšiřované roku 1616 mistrem Hansem Conradem zde prováděl roku 1583 malíř Swinghammer, na kašnách na Rybném trhu a ulici Brněnské pracoval Lukáš Roland (Schram 1897, s. 59–101).

fany. K vybavení lepších domů patřily malované trámové stropy a vnější sgrafitová nebo fresková výzdoba, u několika měšťanů je doloženo vlastnictví určitého počtu obrazů.

Ve 2. polovině 16. století dochází k přestavbám starých rodových sídel moravské šlechty, na Moravě zejména v arkádové zámky se štukovou a malířskou výzdobou. Někteří šlechtici zaměstnávali své dvorní umělce, ale i tak k nim přibírali místní cechovní mistry. Brněnští řemeslníci pracovali především pro Žerotíny, pány z Boskovic a vysoké zemské úředníky. Sochař Antonio Silva († 1585), autor epitafu Jana Šembery z Boskovic, vytvořil náhrobky pro obyvatele Židlochovic, Velkých Němčic, Nosislavi, pracoval ve Znojmě, s Eliášem Canevalem na zámcích v Bučovicích, Drnholci, s Antonio Gabrim v Troubsku pro Jana Munku z Ivančic, v Bílovicích, Gabri a Canevale jsou zaznamenáni na Černé Hoře, Pierto Gabri pracoval pro Jetřicha z Kunovic a na Uherském Brodě, na Zemském domě a na radnici v Brně.³³ Sochař a kameník Antoni Paris pracoval na zámku v Ivanovicích na Hané pro Jana Bukůvku z Bukůvky, brněnský zednický mistr Honz stavěl pro Magdalénu z Thurnu roku 1601 zámek Prštice, pro Jana Munku z Ivančic Troubsko, pokrývačské práce prováděl ve Velkém Meziříčí.³⁴

BERGER, Daniel

Přijat do města 1604 s potvrzením, že je katolického vyznání. V Brně je zaznamenán v matrice již k roku 1602. Může to svědčit o tom, že byl původně protestant a přestoupil na katolictví, aby mohl být přijat do obce a vykonávat svou živnost. Kmotrem jeho dětí byl Benedikt Umlauf. Daniel Berger, malíř byl poručníkem testamentu Řehoře Meczgera (†1607).³⁵

BERGER, Georg

Malíř doložený k roku 1625.³⁶

BESINGER, Filip (†1612)

Matka Regina, vdova po radním Davidu Konrádovi z Lamberka. Synové Filip a Jakub pocházeli z jejího předchozího manželství s radním Hansem

K roku 1583 je uveden kameník Elias (Canevale) z Černé Hory. Jde o zápis o smlouvě u zavěné mistrem kameníkem z Černé Hory, Eliášem, jaké práce má provést — neuvedeno s kým byla smlouva uzavřena (AMB, SML, č. 2222).

³³ I. Navrátil 1979, kat. č. 146, 156. Na přelomu 16. a 17. století se přestavují a staví zámky a tvrze: Blansko, Bučovice, Černá Hora, Dačice, Drnholec, Dolní Kounice, Dolní Rožinka, Ivančice, Kuřim, Kvasice, Moravský Krumlov, Náměšř nad Oslavou, Nové Zámky u Bučovic, Oslavany, Troubsko, Třebíč, Strážnice, Velké Meziříčí, Žďánice.

Brněnský konvář Andreas Liebherr zhotovil cínovou rakev v ceně 500 zlatých pro manželku Ladislava Veleny ze Žerotína (28. 2. 1616 — AMB, rkp. 92, fol. 209v-210v).

6. 3. 1575, Kunovice, Uherský Brod — AMB, SML, č. 2058: Jetřich z Kunovic sjednává smlouvu úpravy na domě Jetřicha z Kunovic. I. Navrátil 1979, kat. č. 551, stavba schodiště a „zwingru“ roku 1602.

³⁴ I. 6. 1601, srov. I. Navrátil 1979, kat. č. 156.

³⁵ AMB, kniha příjmů, rkp. 2769, fol. 79; A. Schweigl, fol. 2; C. Hálková-Jahodová 1947, s. 104, 108; AMB, rkp. 51, fol. 242.

³⁶ A. Schweigl, fol. 4.

Besingerem.³⁷ Dcera Barbora, provdaná za Bartoše Farkače, bratra zábrdovického opata Šimona Farkače; dcera Judita (†1600) byla druhou manželkou městského písaře Matouše Schwarzla, a po jeho smrti se provdala 1595 za Štěpána Frýdeckého, rovněž písaře (†1614). Regina zemřela roku 1612 a poručníky jejího testamentu byli Jiří Roučka a Demetrius Reich. Syn Jakub Besinger vstoupil roku 1600 do zábrdovického kláštera a pozůstalost připadla Barboře, Filipovi a jeho dětem. V odkazech je zmíněno několik kusů cenného nádobí. Všechny obrazy, 8 pohárů náročně zlacených a 1000 zlatých odkazuje Filipovi. Barbora zdědila pět truhel, jednu zdobenou rostlinnými motivy a dvě žlutě natřené, jednu zelenou a jednu bílou, železem bitou. O katolickém vyznání Reginy Konrádové svědčí odkaz 100 zlatých brněnským jezuitům. Kostelu sv. Jakuba 50 zlatých a klášteru sv. Anny, kde se za ni mělo týdně sloužit rekviem 400 zlatých³⁸

Filip Besinger zemřel jako vážený měšťan nedlouho po své matce v listopadu 1612. Jeho vlastní dům měl hodnotu 1000 zlatých. Pobíral splátky na domě u sv. Jana Bartolomea Furmana, soudního písaře, a na domě zlatníka Kašpara Weydy v Sedlářské ulici. První manželka Barbora, s druhou manželkou Annou měl roku 1601 syna Vavřince.³⁹

V roce 1603 pozlatil a namaloval podstavec ke kříži zhotoveným zlatníkem ze zlata a stříbra za 27 zlatých v radní kapli; dostal kapesné 8 zlatých⁴⁰ Je ztožňován s Filipem Fernandem, autorem epitafu Michala Reicha.⁴¹

BREANDI, Mořic

malíř, bydlel v Brněnské ulici.⁴²

CALIGARD, Karl Thomas

Doložen k roku 1630; zřejmě syn Mikuláše Caligardy nebo jeho bratra Francesca.⁴³

³⁷ Hans Besinger byl přijat do rady 24. 4. 1585, srov. P. Chlumecky — G. Ludwig 1859, s. 19. Zemřel před rokem 1597. Pankrác Gutmilner, krejčí († 1570) mu dlužil za žluté plátno 25 grošů AMB, kniha testamentů, rkp. 49, fol. 323.

³⁸ AMB kniha testamentů, rkp. 51, fol. 382.

³⁹ 3. 8. 1601 — AMB, Matrika 1/2, fol. 44. A. Schweigl, fol. 2, ho uvádí až k roku 1606. Brněnský měšťan Filip Besinger („aus Vleissigkhirchen“) měl roku 1554 1/4 vinohradu v Blučině za 70 zlatých (5. 12. 1554 Blučina — AMB, SML, č. 1579). Byl to pravděpodobně otec Filipa Besingra. Jiří Bessinger požádal roku 1554 o ocenění 1/4 vinice na Starém Brně „U kláštera“ (AMB, SML, č. 1581). Vlastnil domek před Měninou branou a dům v Měnině vedle Klementa Leskavce. Jeho manželka se jmenovala Markéta; zemřel 1566 (AMB, kniha testamentů, rkp. 49, fol. 27).

⁴⁰ W. Schram 1897, s. 73

⁴¹ A. Raab 1904 (cit. v pozn. 1), s. 29. J. Vacková 1960 (cit. v pozn. 1), s. 599 tuto domněnku popírá.

⁴² C. Hálová-Jahodová 1947, s. 98.

⁴³ A. Schweigl, fol. 4. — Mikuláš Caligarda byl spolu s městským písařem Jiřikem Payerem a Klimentem Liberou poručníkem dětí svého zemřelého bratra Francesca Caligardy, třebíčského kupce původem z Benátek. Francesco Caligarda († 1615 v Brně) měl v domě č. 53 na hlavním náměstí v Třebíči, sídle Smila Osovského z Doubravice a Bohunky ze Žerotína, první velkoobchod s koloniálním zbožím, který byl filiálkou brněnské ústředny benátských kupců. Mikuláš Caligarda byl obchodníkem v Ivančicích (AMB, rkp. č. 1791, fol. 130v–132r) a 15. 2. 1605 se v Brně oženil se Zuzanou, vdovou po radním Jiřiku Myslíkovi. Jejich dcera Jitka byla manželkou Matyáše Umlaufa. 14. 2. 1610 se oženil podruhé s Johannou, vdovou po radním Jiřiku Vřavovi z Tišnova (S. Maur, sign. 5, fol. 4) a v roce 1612 se jim narodil syn František (27. 7. 1612, S. Maur, sign. 5, fol. 12). V roce 1612 vlastnil dům na Dolním trhu

GABRI, Hans

Malíř a řezbář, který byl roku 1615 přijat do města Brna.⁴⁴

GERHART, Kryštof

Malíř a vyšivač perel, doložený v letech 1591–1608. Přijat do města roku 1591.⁴⁵ Koupil dům na Horním trhu, jako majitel je veden v letech 1597–1608.⁴⁶ Roku 1602 dluží Kryštof Gerhardt dle zápisu v dlužní knize z 1. 4. 1601 200 zlatých spoluměšťanu Wormundu Drescherovi.⁴⁷ Měl dva syny a roku 1603 se mu z manželství s Kateřinou narodila dcera Kateřina. Kmotry byli malíř Jiřík Šolc, Alžběta zlatníka Vavřince Slavkovského a Ester Jindřicha Pekaře z Hustopečí.⁴⁸ Dle českého nápisu na náhrobku u kostela sv. Jakuba zemřel ve věku 45 let malíř Kryštof Gerhardt v listopadu 1600. Došlo patrně k záměně číslic, neboť Kryštof Gerhardt je dále uváděn do roku 1608. Náhrobek byl na hřbitově u sv. Jakuba na zemi naproti škole.⁴⁹ Pravděpodobně pracoval pro Jana Bartoloměje Haugvice z Biskupic.⁵⁰

GERHARDT, Tobiáš

Narodil se roku 1598 v Brně jako syn Kryštofa Gerhardta a do města byl přijat 30. května 1616. Vyučil se nejspíše u svého otce a převzal po něm živnost. 1619 se podruhé ženil. 1626 byl ve věku 34 let poručníkem testamentu Justýny Roučkové.⁵¹

(AMB, rkp. 90, fol. 474). 1618 od něj koupila rada města Brna stříbrný pohár a konvičku za 180 zlatých (AMB, rkp. 507, fol. 10 r). V té době zřejmě dosáhl Mikuláš Caligarda predikátu ze Schonfeldu a oženil se s Oktávií, dcerou Ottavia Settala z Milána. K roku 1629 je připsán na jejím domě ve Slavkově (J. Pilnáček 1983, s. 437). Dále je v Brně doložen k roku 1637 Karel František Caligarda (AMB, SML, č. 3219).

⁴⁴ AMB, kniha příjmů, rkp. 2769, fol. 101. Není doloženo, že by byl synem zednických mistrů Antonia nebo Pietra Gabriho.

⁴⁵ AMB, kniha příjmů, rkp. 2769, fol. 70. Roku 1502 byl na univerzitě ve Vídni zapsán brněnský student Gerhardus, snad příbuzný tohoto malíře, srov. I. Hrazdilková 1993, s. 70.

⁴⁶ AMB, rkp. 1786, fol. 185, rkp. 1799, fol. 144; P. Kroupa, J. L. Bílý 1987, s. 144. Rohový dům vedle tohoto malíře koupil roku 1597 zedník Valentin Steiner († 1603) od Andrese Khandlera za 450 zlatých

⁴⁷ Antoni Paris mu dluží 125 zlatých Poručníkem testamentu Dreschera byl Lukas Rolandt (1602 — AMB, kniha testamentů, rkp. 51, fol. 88).

⁴⁸ 15. 5. 1603 — AMB, Matrika 1/2.

⁴⁹ M. Reisenhofer 1817, s. 261. „*Leta Panie 1600 w Patek po swatym Martinie k desatey na noz hodine usnul w Panu Muž Pobožny Christoph Gerhart Malirz miestienin auy Leth mayilz 45 w tan yesi strawil swuy wiek kdiž se k smrty znamenal blyzkeho byti w nemoci swe ditek, manželky zawola takowa yzm nauczeny da. by se Boha bali rozkaz yeho konaly, potom se Krysto porucel z tiela dusy wypustil, keray w neby przebywa. Tielo tuto odpoziwa w zemy az do dnesneho czekoye rozkrziseni sweho.*“ O tom že Kryštof Gerhardt žil po tomto datu svědčí listina z 13. 9. 1601. Purkmistr a rada města Brna oznamují Oldřichovi z Kounic, že Kryštof Gerhardt, malíř a soused brněnský, má u sebe dvě truhlice kněze Jana, údajně prázdné. Baltazar, barvíř z Dambovic k nim může učinit připověď, srov. I. Navrátil 1979, kat. č. 249.

⁵⁰ Brno, 26. 6. 1601, purkmistr a rada města Brna suplikují u hejtmana markrabství moravského, aby se zadal u Jana Bartoloměje Haugvice z Biskupic o zaplacení dluhu Kryštofu Gerhartovi, srov. I. Navrátil 1979, kat. č. 174; A. Schweigl, fol. 2; C. Hálová-Jahodová 1947, s. 96; I. Hrazdilková 1993, s. 70.

⁵¹ AMB, kniha příjmů, rkp. 2769, fol. 106; A. Schweigl, fol. 3; P. Kroupa, J. L. Bílý 1987, s. 26 uvádějí Tobiáše Gerhardta jako možného syna zednického mistra Antonína Bernarda (Bernardi) (1591–1617). V knize příjmů je zapsán výslovně jako Gerhardt. 1616 vystupuje

GIALDI, Tobiáš (1587–1627)⁵²

Syn Jiřího Gialdiho, hlavního představitele kamenické rodiny Gialdiů, působících v Brně a v Olomouci.⁵³ Narodil se asi roku 1587 v Brně z druhého manželství Jiřího Gialdiho se Zuzanou. Měl šest sourozenců. Jeho matka se po smrti Jiřího Gialdiho († před 17. 6. 1608) vdala za Havla Roučku.⁵⁴

Tobias Gialdi byl přijat do města 28. 6. 1608 s poznámkou, že je od mládí katolík. 6. května téhož roku se oženil se Zuzanou, s níž měl tři děti — Johanu (1610), Jana Křtitele (1612) a Františka (1614). 1608 si po otci koupil dům v Koblížné ulici, jehož předchozím majitelem byl Šimon Krybler z Altendorfu, spolu se stodolou a zahradou před Veselou branou, dále lisy, vinařské náradí a dvě louky v Pouzdřanech za 1860 zlatých. Následujícího roku přikoupil v Pouzdřanech čtyři osminy vinic a v Brně dvě osminy, vše za 495 zlatých. 1615 koupil dům mezi Michalem Formanem a Magnusem Veitem v ulici Zadní Veselé od Eliáše Netoličky z Peče za 800 zlatých.⁵⁵

Tobias Gialdi zemřel 21. listopadu 1627 ve věku 40 let a jeho náhrobník z kostela sv. Jakuba s erbem rodiny Gialdiů je nyní uložen na Špilberku. Erb je aliančním znakem skládajícím se ze dvou oválných štítů, zasazených do rolverkových kartuší. Levý štít je prázdný. Znamení, které mělo patřit rodu manželky Tobiáše Gialdiho, nebylo vytesáno. Pravý štít obsahuje znak Gialdiů, který tvoří kohout stojící levou nohou na sníženém břevnu, v poli pod břevnem se po šesti kamenech plazí had, jehož tělo tvoří uprostřed smyčku. Kohout byl vybrán do znaku jako mluvící znamení, které vyjadřuje symbolicky jméno rodu (ital. Gallo = kohout). Had byl znakem malířského povolání.⁵⁶

O malířské činnosti Tobiáše Gialdiho nejsou žádné reálné ani pramenné doklady. Na náhrobku je titulován „*ein kunstreicher maler*“ a byl i váženým měš-

Tobiáš Gerhardt v pozůstalostním řízení svých sourozenců; svůj podíl má dostat jeho švagr Jan Lužický, poddaný Jana Diviše ze Žerotína v Židlochovicích, srov. I. Škrabalová 1989 (cit. v pozn. 4), kat. č. 66 (11. 4. 1616).

52 Otec Jiří Gialdi zemřel před 17. 6. 1608 v Brně; strýc Antonio Gialdi byl městským stavitelem v Olomouci. Je autorem nezachované kašny na Dolním trhu a výzdoby domu Kryštofa Schwarze. V Brně vlastnil dům na rohu ulic Koblížné a Kozí, k nimž později přikoupil sousední dům.

53 A. Schweigl, fol. 2; A. Prokop, *Markgrafschaft Mähren in Kunstgeschichtlichen Beziehungen* III. Wien 1906, s. 738; M. Trapp, *Führer durch das Franzen Museum in Brünn*. Brünn 1894, s. 7; U. Thieme — F. Becker (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*. Leipzig XIII, 1920, s. 578; J. Dřimal, Dům pánů z Lipé a sochař Jiří Gialdi. In: *Družstevní dům v Brně*. Brno 1939, s. 23–24; C. Hálková-Jahodová 1947, s. 104.

54 Dorota zemřela 21. 11. v Brně, Markéta se narodila roku 1595, Kateřina (1601–1623), Georg (1604–1609), Rosina žila ještě roku 1622, a ke stejnému roku je doložena Lucia, má tři děti. P. Kroupa, J. L. Bílý 1987, s. 66–67.

55 Mezi kloboučníkem Petrem Scholzem a Andreasem Dorflerem (AMB, rkp. 1803, fol. 133v; AMB, rkp. 1799, fol. 161v). Nemovitosti v Pouzdřanech koupil od poručníků svého zemřelého otce Jakuba z Hoffu a Andrese Kellera (17. 5. 1615 — AMB, rkp. 1806, fol. 118v, P. Kroupa, J. L. Bílý 1987, s. 69).

56 Náhrobník byl vně kostela proti škole. „*Im Jahr 1627 den 21ten. November am Tag Maria [...] rung Tempel ist in Gott seelig verschieden der Ehrbare und kunstreiche Tobias Gialdi gewesener Burger und Mahler allhier. Seines Alters 40 Jahr, dene Gott der Allmächtige eine fröhliche Auferstehung verleihen wolle*“, srov. M. Reisenhofer, *Hausprotokol des Stadtpfarrers bey St. Jacob in Brünn*, rkp. 1817, Farní úřad u kostela sv. Jakuba, s. 262.

fanem. V letech 1598–1602 spolupracoval s Jiřím Gialdim v jezuitském kostele a bylo tomu tak i zřejmě na dalších zakázkách jeho otce, z nichž nejvýznamnější byla výzdoba domu Kryštofa Schwarze na Dolním náměstí.⁵⁷ Rovněž lze předpokládat, že po otci zdědil nejen umělecké nadání, ale i například předlohové knihy, podle kterých sám pracoval. Alespoň řemeslně byl natolik zručným, aby si vysloužil uznání zdatného malíře. Zemřel poměrně mladý a jeho práce by byly podchytilné pouze pro krátké období zhruba v letech 1608–1627. Lze uvažovat také o autorství epitafu Václava Roučky, jehož bratr Havel byl nevlastním otcem Tobiáše Gialdiho.⁵⁸

GRIEGER, Gregorius

Malířský tovaryš, který se ženil v Brně roku 1590.⁵⁹

HAMMAN, Benedikt († 1602)

Pocházel z Norimberku; za brněnského měšťana přijat roku 1600.⁶⁰ Sourozenci Anna, provdaná za kotláře Wolfa Heubergera, a bratr Jan zůstali v Norimberku, kde se 1601 Benedikt hlásí o svůj dědický podíl.⁶¹ V roce 1601 byl za kmotra Šebestiánovi, synu Benedikta Hammana Sebastian Chodieborius, opat louckého kláštera, spolu s Janem Kleinfendtem a Anežkou, ženou Benedikta Umlaufa.⁶²

Benedikt Hamman zemřel 1602 pravděpodobně v Židlochovicích, kde v té době pracoval. Do brněnské knihy testamentů nebyla jeho závěť zapsána. V Židlochovicích šlo zřejmě o práce řemeslného charakteru, protože vdova Markéta ujišťuje židlochovického úředníka, že malířské dílo, sjednané jejím manželem a zálohované 16 zlatých, může provést se svými tovaryši.⁶³

⁵⁷ Jiří Gialdi patří k nejvýznamnějším sochařům předbělohorské doby na Moravě. Pracoval především pro Brno a Olomouc. V roce 1586 uzavřel smlouvu na kašnu na Dolním náměstí za 600 zlatých, 1589 smlouvu na dva arkýře a portál za 480 zlatých v Brně na domě **Kryštofa Schwarze**. Smlouva byla uzavřena s Matoušem Pollingerem 13. 3. 1589. Popis díla ve smlouvě odpovídá domu, dnes nám. Svobody č. 17 (sic!). Korigujeme tak údaje in: B. Samek *Umělecké památky Moravy a Slezska I*, s. 146–147. 1591 uzavřel smlouvu na výzdobu portálu kaple sv. Stanislava v Olomouci se znakem biskupa Stanislava Pavlovského, sochami sv. Václava a sv. Stanislava, Víry a Naděje a osmero znaků, vše dle svého návrhu za 260 zlatých 1593 zhotovil křucifix pro faru v Komině, 1595–1598 pracoval na kašně u domu žďárského opata na Horním trhu. Jsou mu připisovány práce v Ivančicích a sochařská výzdoba Haunschildova domu v Olomouci, nejnověji dílo v Rosicích pro Žerotiny. Otec Tobiáše Gialdiho patřil mezi vážené měšťany. Byl rukojmím za Michala Reicha ml. (AMB, rkp. 1793, fol. 159v) a v celkem 35 případech kmotrem, z toho jednou neznámému malíři.

⁵⁸ Z. Peloušková 1997, s. 188–194.

⁵⁹ A. Schweigl, fol. 1.

⁶⁰ 12. 7. — AMB, kniha příjmů, rkp. 2769, fol. 76.

⁶¹ 2. 1. 1601, srov. I. Navrátil 1979, kat. č. 7. 19. 6. 1601 se rada města Brna přimlouvá za B. Hammana za vydání dědictví.

⁶² 17. 11. 1601 — AMB, Matrika 1/2, fol. 61.

⁶³ 23. 9. 1602, srov. I. Navrátil 1979, kat. č. 566. — Dále žil v Brně stolář Andreas Haman, svědek testamentu řezníka Matouše Kloibera (†1599 — AMB, kniha testamentů, rkp. 51, fol. 31) a svědek testamentu Doroty, vdovy po Valentínu Weykhartovi roku 1608 (AMB, kniha testamentů, rkp. 51, fol. 274), 1610 Gregora Ruhma (AMB, kniha testamentů, rkp. 51, fol. 353) a roku 1613 Bartla Salomona (AMB, kniha testamentů, rkp. 51 fol. 416–417).

HAMMERLE, Jeroným (†1586)⁶⁴

Řemeslo převzal Jeroným Hammerle (Hammere, Hamerl, Hammrl, Hamersch) po svém otci Jiřím Hamerlovi, který kolem roku 1544 přišel z Olomouce do Brna.⁶⁵ Jeroným Hammerle je roku 1584 přijat do Brna, kde se stal váženým měšťanem.⁶⁶ 1582 se oženil se Salomenou, dcerou brněnského soudního písaře Jindřicha Ratzla, který po roce 1577 přešel do kanceláře moravského podkomořího Hanuše Haugvice z Biskupic. S druhou manželkou Justinou se oženil asi roku 1585 a měl s ní dceru Reginu. Zemřel 8. listopadu 1586.⁶⁷ V testamentu vzpomíná odkazem 10 zlatých svou matku Veroniku. Hammerle zemřel zřejmě poměrně mladý na následky nemoci. 1614 žádá v Brně osvědčení o dobrém chování Ludvík Hamerle s úmyslem odstěhovat se do Jihlavy, Jeroným však žádné děti ve své závěti neuvádí.⁶⁸

Sestra Marianna byla v Brně provdaná za sochaře Hanse von der Gay (†1600).⁶⁹ Druhá sestra Justýna bydlela v Třebové, sestra Uršula byla manželkou zámečnicka Heinricha Hartmana, který spolu s Jeronýmem Hammerlem a jeho otcem Jiřím se podílel na zhotovení epitafu Mikuláše Wunderla, dokončeného roku 1576.⁷⁰

⁶⁴ A. Schweigl, fol. 3; P. Chlumecky — G. Ludwig 1859, s. 21; C. Hálová-Jahodová 1947, s. 104.

⁶⁵ Cech zlatníků, stříbrníků, výrobců galanterie a hodinových pouzder, (AMB, krab. 24). 26. 5. 1544 purkmistr a rada města Olomouce dosvědčují Jiřimu Hamrlovi zachovalost.

⁶⁶ AMB, rkp. 2769, fol. 65.

⁶⁷ Hammerlova závěť se nachází v AMB, kniha testamentů, rkp. 50, fol. 313. Úmrtí zaznamenal P. Chlumecky -G. Ludwig 1859, s. 21. Salomena Ratzlová zemřela před rokem 1585, kdy se neuvádí v závěti svého otce Jindřicha Ratzla (H. Jordánková, L. Sulitková 1995, s. 364–367).

⁶⁸ AMB, kniha testamentů, rkp. 50, fol. 314. Odkazuje vše zbývající své ženě, neboť jej v lásce a věrnosti v jeho nemoci ošetřovala. Za poručníky svého testamentu zvolil tementáře Kašpara Hofreicha a provazníka Matouše Leibnera, a za svědky své sousedy, pekaře Andrease Birnbauma a sládku Gregora Schrama, vážené měšťany, kteří ale nepatřili k nejvýše postaveným. Vdova po Jeronýmu Hammerlem Justýna se provdala roku 1587 za Jiřího Pfindlera, apatykářského učně (26. 4. 1587 — AMB, Matrika 1/1 fol. 2v); jeho dcera Regina se vdává roku 1615 (A. Schweigl, fol. 3). K Ludvíkovi Hamerle srov. K. Klimešová, *Tzv. „Zelený kopidlo“ města Brna z let 1613–1614*. Diplomová práce Brno 1989, kat. č. 365.

⁶⁹ Hans von der Gay je zapsán v knize přijmu k roku 1586 jako sochař (AMB, kniha přijmů, rkp. 2769, fol. 67). Zemřel roku 1600 (AMB, kniha testamentů, rkp. 51, fol. 62–63). Poručníky testamentu se stali Fridrich Eogens a zámečnick Joachim Hartmann, který pracoval na epitafu Mikuláše Wunderla. Mariana byla jeho druhou ženou, se kterou měl syna Johanna (křtěn 17.12.1595, srov. P. Kroupa, J. L. Bílý 1987, s. 65). Geyova první manželka se jmenovala Anna a měl s ní syna narozeného 1593 a dceru Rosinu, pokřtěnou 12. 9. 1594. O jeho dle zatím nebyly nalezeny žádné zprávy. — Snad je příbuzným Wolfa von Hay (Gay), tzn. „z Háje“? Wolf von Hay se 10. 1. 1588 oženil v Brně s dcerou Michala Ridigera z Gloz (AMB, Matrika 1/1, fol. 17). Johana z Háje byla manželkou Závíše z Víckova a na Boleraticích, který od roku 1561 budoval zámek v Nových Zámčích u Nesovic. Ve sgrafitovém poli prvního poschodí je vročení a podpis „1571 Tobias von Gloz hadt“ (K. Hlaváčková, *Renesanční architektura na Moravě a nápisy*. Diplomová práce Brno 1989, s. 95–96). — V Brně je k roku 1603 uveden ještě Mikuláš Hamerle, řezník na Cejlu (AMB, SML, č. 2735).

⁷⁰ Z. Peloušková 1997, s. 51–76.

HANÁK, Matouš (†1611)

Malíř? z Bystřce, který zemřel v listopadu 1611. Dle jeho testamentu nepatřil mezi zámožné měšťany. Měl syna Martina, kterému odkázal pole v Lískovci. Živnost a krám měl v Brně.⁷¹

HANÁK, Václav⁷²

Přijal do města roku 1591, bydlel na Dolním trhu. Druhý dům vlastnil v ulici Dolní Měšťanské.⁷³ 1602 se ženíl s Kunigundou a téhož roku se jim narodila dcera Uršula.⁷⁴ Byl kmotrem dětí Benedikta Umlaufa a naopak Umlaufova žena šla za kmotru Hanákově dceři Uršule. Roku 1601 byl poručníkem Jiřího Pollingera. Zemřel před rokem 1613. Je možným autorem epitafu Benedikta Umlaufa.⁷⁵

HULKEN, Melchior

Malíř z Würzburku, uvedený k roku 1632.⁷⁶

KAUT, Šebestián

1562 vlastnil dům vedle domu Rocha Kostlacha, který stál na rohu Dolního trhu a Zámečnické ulice.⁷⁷

KHAYTZEN, Marcus van (doložen 1586–1591)

Tento malíř byl v literatuře již několikrát zmíněn, především v souvislosti s prací, připisovanou mu na zámku v Bučovicích pro Jana Šemberu z Boskovic.⁷⁸

Malíř Marcus, který byl přijat do brněnské obce roku 1586,⁷⁹ koupil dům v Široké ulici za 410 zlatých. Při koupi byl přítomen soused Antonio Gabri a sochař Hans Konrád. 29. 11. 1588 koupil Markus van Kaytzen druhý, pustý dům od Antonia Gabriho v ulici Široké po levé straně vedle Antonia Gabriho za 122 zlatých v hotovosti.⁸⁰ Oba domy byly po jeho smrti prodány. Původně

⁷¹ AMB, kniha testamentů, rkp. 51, fol. 379.

⁷² A. Schweigl, fol. 3; C. Hálová-Jahodová 1947, s. 104, 108. 27. 9. 1559 purkmistr a rychtář města Bučovic žádají brněnské o právní naučení Václava Hanáka, obviněného z krádeže (AMB, SML, č. 1726). Zmíněný 30. 9. 1559 přiznal krádež kola a tesáčku (AMB, SML, č. 1414).

⁷³ AMB, kniha příjmů, rkp. 2769, fol. 70; rkp. 1803, fol. 168v, 169r. Dům v dolní Měšťanské byl vedle domu Viléma Munky z Ivančic, později Kryštofa Migla ze Vztruh (zde k roku 1613).

⁷⁴ 19. 10. 1602, kmotři Bartel Koller, Anežka, žena Benedikta Umlaufa, Justina Balzera Schutera (AMB, Matrika /2, fol. 117). A. Schweigl, fol. 219, uvádí jako datum sňatku 30. října.

⁷⁵ Z. Peloušková 1997, s. 160–182.

⁷⁶ A. Schweigl, fol. 2.

⁷⁷ A. Schweigl, fol. 4; C. Hálová-Jahodová 1947, s. 104. AMB, rkp. 1756, fol. 186r — Roch Kostlach získává od matky Markéty Ryšanové dům na Dolním trhu a Zámečnické vedle tohoto malíře.

Jan Tomáš Kaut byl převorem v kartuziánském klášteře. Pro pohoršlivý život byl odvolán a na jeho místo nastoupil roku 1584 Petr Carbonarius, srov. V. Burian 1948, s. 15.

⁷⁸ C. Hálová-Jahodová 1947, s. 102; K. Šmrha 1960, s. 200–201; J. Krčálová, *Zámek v Bučovicích*. Praha 1975; P. Kroupa, J. L. Bílý 1987, s. 50; J. Krčálová, *Renesanční nástěnná malba v Čechách a na Moravě*, in: *Dějiny českého výtvarného umění II/1*. Praha 1989, s. 71; R. Keprt, *Moravské setkání s manýrismem. Zámek Bučovice*. Diplomová práce Brno 1990.

⁷⁹ AMB, kniha příjmů, rkp. 2769, fol. 67.

⁸⁰ Gabri jej koupil za 100 zlatých od Franze Kryblera, srov. P. Kroupa, J. L. Bílý 1987, s. 50.

pustý dům Markus zřejmě zrenovoval, poručníci jeho sirotek jej prodávají 23. ledna 1593 za 400 zlatých.

Marcus zemřel pravděpodobně náhle v Bučovicích roku 1591 a zanechal ženu Zuzanu a stejnojmennou dceru. V pozůstalostním řízení se angažuje sám pán na Bučovicích, Jan Šembera z Boskovic.⁸¹ Dcera Zuzana se patrně provdala 1602 za Kristiána Kobera. O tom, že její rodina byla spjata s dvorskou službou v Bučovicích svědčí, že žena Maxmiliána z Lichtenštejna ji chtěla do svého fraucimoru.⁸² Jan Šembera na ni ve své závěti roku 1596 pamatoval značnou částkou.⁸³ V Brně se Marcus van Kaytzen zdržoval zřejmě jen zřídka. Okolnosti napovídají tomu, že byl dvorním malířem Jana Šembery. Není žádného důkazu pro jeho nizozemský původ.⁸⁴ Marcus van Kaytzen se stýkal také se sochařem Janem Kundrartem z Altendorfu.⁸⁵

KLYMENT, Šebestián

Malíř přijatý do města roku 1562.⁸⁶

LEITTORZTER, Ferdinand

Malíř z Kolína, který se ženil 8. května 1629.⁸⁷

MULLER, Erhardt

Malíř, uveden k roku 1610.⁸⁸

PFEFFER, Johann

Pocházel z franckého města Hillvershausen a přes rakouské země přišel roku 1601 do Brna, kde byl přijat za měšťana.⁸⁹ V roce 1596 pracoval pravděpodobně pro svobodného pána Karla Teufflera v Pocksein a byl již tehdy ve styku s Vídní, kde také dosáhl mistrovského titulu.⁹⁰

⁸¹ AMB, SML, č. 2378: 26. 6. 1591 žádá Jan Šembera Černohorský z Boskovic a na Bučovicích purkmistra a radu města Brna, aby dali do pořádku dědické záležitosti sirotka a jeho poddaného, pozůstalého po zemřelém Markušovi, malíři a výsledek mu pak oznámili.

⁸² 1. 5. 1602, srov. I. Navrátil 1979, kat. č. 437.

⁸³ Lichtenštejský archiv Vídeň, H 1548; J. Krčálová 1975 (cit. v pozn. 78), s. 91, pozn. 31.

⁸⁴ Mezi představiteli hor viničných v Nové ulici byl roku 1590 přísedícím Wenusch Khaitz (1. 5. 1590 — AMB, SML, č. 2333). Melichart Kheytz je roku 1570 svědek testamentu Matese Halhase (AMB, kniha testamentů, rkp. 49, fol. 318).

Merten Marcus se narodil ve slezském Lamburgu; zemřel roku 1599 a odkazuje rodině Šimona Kryblera z Altendorfu (AMB, kniha testamentů, rkp. 51, fol. 1–3).

⁸⁵ Bratři Jan a Jakub Kundrartové z Altendorfu byli přijati do města Brna 11. května 1599 (AMB, kniha přjmů, rkp. 2769, fol. 76). 16. 1. 1601 vydává purkmistr a rada města Brna výhostní list pro Jana Kundrarta z Altendorfu na grunty Jana Diviše ze Žerotína, srov. I. Navrátil 1979, kat. č. 22.

⁸⁶ AMB, kniha přjmů, rkp. 2769, fol. 52.

⁸⁷ A. Schweigl, fol. 4.

⁸⁸ A. Schweigl, fol. 3.

⁸⁹ 3. 1. 1601 — AMB, kniha přjmů, rkp. 2769, fol. 77, P. Kroupa, J. L. Bílý 1987, s. 119. Současně žil v Brně zednický mistr stejného jména, který je doložen v letech 1587–1604 (20. 9. 1587 se Johannes Pfeffer oženil s pannou Elisabeth, dcerou Georga Schmidta AMB, Matrika 1/1, fol. 9; P. Kroupa, J. L. Bílý 1987, s. 118–119). Bartl Pfeffer byl v letech 1592–1595 zednickým tovaryšem u Ant. Parise (P. Kroupa, J. L. Bílý 1987, s. 118).

Kryštof Pfeffer zemřel v Brně roku 1564 a přál si být pohřben u kostela sv. Petra (AMB, kniha testamentů, rkp. 49, fol. 253–254). V Brně je tohoto jména dále podchycen Tobiáš Pfeffer, který byl vlastníkem dvora před Běhounskou branou na Dřevěném trhu roku 1606 (AMB, SML, č. 2784. Předchozím majitelem byl v letech 1585–1606 Kašpar Lang).

Město Hillburgshausen vydává 22. 3. 1597 příslušníkovi malířského řemesla Hansi Pfefferovi, který se chce vydat do ciziny, a případně se tam i usadit, hodnověrné potvrzení o jeho manželském původu a dobrém chování.⁹¹ Krátce po tomto datu tedy Pfeffer zřejmě odešel přes rakouské země do Vídně, kde je doložen k roku 1598 v ulici sv. Anny.

V červnu 1599 se oženil s Martou Mechlovou, dcerou salcburského soudního písaře u knížecího dvora v Salcburku Jana Mechla a jeho ženy Kateřiny. Za svědky měl radní v Hainburgu Wolfa Faschunga a Kryštofa Haberla, městského písaře. Svědky nevěsty byli vysoce postavení měšťané Kašpar Seydlitz z Kunova, hejtman rakouského kraje pod Embs a Arnošt Hyden z Hagaw, dědičný podčíšník arciknížete Matyáše. Svatba se konala asi ve Wolfstalu, kde byla svatební smlouva vydána.⁹² V Brně u sv. Jakuba byl pokřtěn roku 1602 jejich syn Bartolomeus. Za kmotry byli brněnští radní Lucas Roland, malíř, Vavřinec Hybl a Anna, žena malíře Jiříka Šolce.⁹³

Měl nevlastního bratra Hanse Amana, který pobýval v Hainburgu a rovněž navštívil Vídeň. Ve Vídni žil také Pfefferův bratranec Franz Honig.⁹⁴ Není vyloučeno, že archiválie městského archivu v Brně chovají další údaje o tomto doposud neznámém malíři, který se pohyboval mezi výše postavenými měšťany a nižší šlechtou mezi Brnem a Vídní.

PICCIOLI, Liotard (Letardus Piciola, Lithardus Picciolus) ⁹⁵

Dle jména Ital, do svazku brněnské obce přijat v roce 1592. 1609 koupil na splátky dům v ulici Široké.⁹⁶ 1593 se oženil a 23. března 1595 byla pokřtěna jeho dcera, jejíž kmotrem byl kamenický mistr a obchodník Giovanni Battista Jacobi, soused malíře Jiříka Šolce na ulici Brněnské. Švagrem Liotarda Piccioliho byl Giovanni Baptista Pierio. Piccioli se stal zakládajícím členem Kongregace Zvěstování P. Marie, založené v Brně 1592.

Uvažuje se o něm jako o možném autorovi maleb v Bučovicích, datovaných kolem roku 1583.

⁹⁰ Vyplývá tak z oslovení ve dvou listinách, srov. AMB, SML, č. 2496: 10. 6. Vídeň — Leonard Sienehorn žádá malíře Johanna Pfeffera usazeného v současné době u svobodného pána Karla Teufflera, aby podle jejich vzájemné dohody týkající se jeho bratrance Františka Honiga tohoto opět poslal do Vídně. AMB, SML, č. 2529: 11. 5. 1596 Ewenthal — Jeremias Wilsfeuer, správce školy v Ewenthal děkuje svému příteli, malířskému tovaryši Hansi Pfefferovi, zdržujícímu se t. č. v Pocksein za pochopení v jeho záležitosti, v níž posílá jako zprostředkovatelku pro svůj vysoký věk svou manželku a prosí o podání zprávy, zda Karel Teufel ještě má snahu kontrolovat jeho truhlice.

⁹¹ 22. 3. 1597 Hilburghausen — AMB, SML, č. 2540.

⁹² 29. 6. 1599 Wolfstal — AMB, SML, č. 2602.

⁹³ AMB, Matrika 1/2, fol. 104.

⁹⁴ 9. 6. 1598 Hainburg — AMB, SML, č. 2565 — Hans Aman žádá svého bratra Hanse Pfeffera, malíře, v současné době se zdržujícího v ulici sv. Anny ve Vídni, aby mu opatřil pronajmutí místnosti u pana Pirkamera von Laiplstarf a poslal mu o tom zprávu. Jeho bratranec byl František Honig, který pobýval ve Vídni u Leonarda Siebenhorna kolem roku 1596 (AMB, SML, č. 2496).

⁹⁵ A. Schweigl, fol. 1; C. Hálová-Jahodová 1947, s. 102; V. Burian 1948, s. 67; P. Kroupa, J. L. Bílý 1987, s. 78; J. Krčálová 1989 (cit. v pozn. 78), s. 71.

⁹⁶ AMB, kniha příjmů, rkp. 2769, fol. 71. Koupě domu 23. 5. 1609 — AMB, rkp. 89, fol. 492r-493r; rkp. 1787, fol. 241r; C. Hálová-Jahodová 1947, s. 102.

PIERIO, Giovanni Baptista

Malíř a vyšivač, syn benátského měšťana. Roku 1601 se mu a manželce Kateřině narodila dcera Ludmila, 1603 syn Benedikt. Kmotry mu byli páni Adam Lev Lýsecký z Lýsenburka, Zikmund Čertoryjský z Čertoryje a Barbora Benedikta Antoniho.⁹⁷ Kolem roku 1602 pobýval v Brně u Liotarda Piccioliho; nedisponoval však městským právem.⁹⁸ Zdržoval se, nejspíš pracovně, u některých předních moravských pánů. Archivní zprávy se týkají především Pieriova dlouhého sporu (1599–1601) se zemským hejtmanem Karlem starším ze Žerotína.⁹⁹

PETRI, Pietro

Malíř italského původu, který 1574 přišel do Brna, odkud jej do svých služeb povolal Jan z Boskovic a na Moravské Třebové. Jeho tamní nejznámější prací bylo Ukřížování. 1588 se stal radním v Moravské Třebové, 1608 starostou.¹⁰⁰

RICHNOWSKI, Daniel

Malíř, který se roku 1625 oženil s Markétou Ambrožovou.¹⁰¹

ROLANDT, Lucas (doložen 1592–1628)¹⁰²

Přijat do města roku 1592 a oženil se Salomenou, dcerou kameníka Jana Gerolta.¹⁰³ V roce 1614 se Lukáše Rolandt oženil s Hedvikou, která zemřela roku 1539.¹⁰⁴ Dcera Alžběta zemřela svobodná na podzim roku 1639.¹⁰⁵ Dcera Anna se před rokem 1638 provdala za pekaře Hanse Netteho, měli syna Jakuba.¹⁰⁶

⁹⁷ 29. 10. 1601 — AMB, Matrika 1/2, fol. 58.

⁹⁸ 21. 1. 1602 — AMB, rkp. 86, fol. 225r; I. Navrátil 1979, kat. č. 365, 366.

⁹⁹ AMB, rkp. 85, fol. 502v–503r; P. Chlumecky — G. Ludwig 1859, s. 46, pozn. 101; I. Navrátil 1979, kat. č. 348, 364, 365, 366, 386, 389, 390. Pierio byl uvězněn na žádost Bedřicha ze Žerotína roku 1593 na brněnské radnici; později byl vězněn v Jihlavě a převezen jako pražský špión do radničního vězení do Brna.

¹⁰⁰ A. Prokop 1906 (cit. v pozn. 53), s. 891.

¹⁰¹ A. Schweigl, fol. 4. V Brně žil koncem 16. století popravčí mistr Ambrož. Byl protestant, srov. V. Burian 1948, s. 13.

¹⁰² A. Schweigl, fol. 1; P. Chlumecky — G. Ludwig 1859, s. 41; W. Schram 1897, s. 70–71; W. Schram, *Ein Buch für jeden Brünner*. Brunn 1901, s. 32–33; J. Leisching, *Kunstgeschichte Mährens*. Brunn nedat. (1932), s. 48; C. Hálová-Jahodová 1947, s. 96, 104; K. Šmrha 1960, s. 199–200; I. Hrazdílková 1993, s. 81.

¹⁰³ AMB, kniha příjmů, rkp. 2769, fol. 71. Datum sňatku 9. 8. 1592, srov. P. Chlumecky — G. Ludwig 1859, s. 27; A. Schweigl, fol. 1 uvádí datum 4. 8. Salomena je jmenovaná v závěti Alžběty Rolandové (AMB, kniha testamentů, rkp. 53, fol. 16). Hans Gerolt pracoval v roce 1589 na stavbě radniční věže. Bylo mu zapláceno za nové okno, dveře ze starého kamene, dveře a otvory pro zámký 6 zlatých 19 grošů 13. 5. 1589 (AMB, Účty za práci na radniční věži, Stará registratura fasc. 1b37, krab. 142).

V Brně je doložen ještě Benedikt Rolandt, katolík, který byl přijat do města roku 1602 (AMB, kniha příjmů, rkp. 2769, fol. 77), když se již 1601 stal německým kaplanem u sv. Jakuba (AMB, Matrika 1/2, fol. 39).

¹⁰⁴ V červenci roku 1614, kdy se rada města Brna přimlouvá za L. Rolanda, aby úředník kuřimský poslal na svatbu zvěřinu a dvě měřice žita (AMB, rkp. 91, fol. 425r). AMB, SML, č. 3142, Brno — Hedvika Rolandová žádá 1630 radu o pomoc při koupi domku, neboť se nachází v útulku. Zemřela před 3. červnem 1639 (testament sepsala 21. 12. 1638 — AMB, kniha testamentů, rkp. 53, fol. 5–6).

¹⁰⁵ Závěť sepsala 6. 8. 1639, ratifikována je 18. 11. 1639 — AMB, kniha testamentů, rkp. 53, fol. 15–17.

¹⁰⁶ Hedvika Rolandová jí odkazuje ložní prádlo, 3 ubrusy a několik kusů cínového nádobí,

Roland měl pravděpodobně ještě jednu dceru, protože Matouš Umlauf odkazuje roku 1613 klenoty Rolandově nejmladší dceři.¹⁰⁷ Syn Lukáše Rolanda Jan, narozený z manželství s Hedvikou 17. 4. 1602, je zapsán na univerzitě v Olomouci k roku 1617.¹⁰⁸

7. listopadu 1595 koupil Lukáš Rolandt nárožní dům na Zelném trhu od Eliáše Tiernera za 650 zlatých, které dokázal zaplatit ve velmi krátké době, do roku 1599. Roku 1603 přijat do městské rady, v letech 1607–1613 byl správcem benefičiálních peněz. V roce 1611 purkmistrem, 1627 a 1628 rychtářem.¹⁰⁹ Jako vážený měšťan byl často poručníkem a kmotrem a stýkal s vysoce postavenými brněnskými měšťany J. Miglem, A. Trusim, Š. Kelaufem, V. Baslem, P. Hovorou, W. Derescherem, T. Čertem, B. Umlaufem, J. Roučkou, V. Slavkovským, J. Gialdim a dalšími.¹¹⁰

O jeho katolickém vyznání svědčí nejen účast na církevních slavnostech. Vdova Hedvika uvádí ve své závěti několik odkazů k oltářům v brněnských kostelech. Za zvláštní zmínku stojí tři obrazy s církevními náměty („*geistliche bilder*“), které odkazuje kostelu sv. Tomáše. Je pravděpodobné, že šlo o obrazy Lukáše Rolanda. Další studium archivních materiálů, především inventáře kostela může přinést bližší informace o těchto obrazech, které měly být dle přání svatotomášského priora v kostele umístěny.

Lukáš Roland prováděl práce řemeslnické i umělecké. 1595–1598 pracoval Jiří Gialdi na kašně na Horním trhu a Lukáš Roland pro ni roku 1597 namaloval orlici.¹¹¹ V roce 1596 mu bylo zapláceno za orla na kašně na Rybím trhu a za

AMB, kniha testamentů, rkp. 53, fol. 6.

¹⁰⁷ AMB, kniha testamentů, rkp. 51, fol. 439.

¹⁰⁸ AMB, Matrika 1/2, fol. 84. Kmotry byli Martin Wagner, zlatník Bernard Hartnach, a žena zlatníka Kryštofa Hillera, srov. I. Hrazdčíková 1993, s. 81.

Sestra Lukáše Rolanda byla provdaná za Tobiáše Šišku (AMB, kniha testamentů, rkp. 53, fol. 6. Byl poručníkem testamentu Hedviky Rolandové. Jeho synu Františkovi odkázala šest cínových talířů).

¹⁰⁹ AMB, rkp. 96, fol. 67r-69v. Označen na rkp. 1814, zápisy v knize testamentů, rkp. 52. G. Ludwig uvádí rok úmrtí 1627.

Kromě domu na Zelném trhu není doloženo Rolandovo vlastnictví u žádných nemovitostí. Jeho závěť není v brněnské knize testamentů zapsána a pramenem k poznání jeho majetku mohou být zatím jen poslední vůle jeho manželky Hedviky a zvláště svobodné dcery Alžběty, pocházející zřejmě z prvního manželství se Salomenou Geroltovou. Zde nacházíme pouze odkazy několika kusů prádla a cínového nádobí, poměrně málo na postavení jejích otce, který byl na sklonku života jedním z nejvýše postavených ve městě. Jeho rodina snad přišla o veškerý majetek za třicetileté války, 1630 byla vdova Hedvika v útulku a v testamentu Alžběty se na domě na Zelném trhu uvádí Andreas Porch. Aby její pozůstalí mohli zaplatit pohřeb, nařizuje prodat několik zbývajících cenností.

¹¹⁰ AMB, rkp. 128, fol. 36r. V roce 1618 poručníkem dcery Kašpara Kelaufa (15. 6. 1618 — AMB, rkp. 92, fol. 357rv). Spolupracoval s Georgem Gialdim.

Byl testamentářem Wormunda Dreschera († 1602), který byl ve styku s malířem Kryštofem Gerhartem a stavitelem Antoni Parisem. V testamentu jsou uvedeny pohledávky obou, není však jasné jestli dlouží Drescher jim nebo Gerhart a Paris Drescherovi (AMB, kniha testamentů, rkp. 51, fol. 87). Dále byl 1609 testamentářem radního Jiřika Vřavy (AMB, kniha testamentů, rkp. 51, fol. 339).

Tobiáš Čert odkazuje Lukáši Rolandovi 50 zlatých Čert odkazuje také rodinám Šimona Kryblera a Václava Roučky (1607 — AMB, kniha testamentů, rkp. 51, fol. 269).

prapor na kašně v ulici Brněnské 1 zlatých 15 grošů.¹¹² Na náklady Voršily, vdovy po Kryštofu Schwarzovi, opravil roku 1602 Lukáš Roland Olivetskou horu, nástěnnou malbu na jihovýchodní zdi kostela sv. Jakuba.¹¹³ 1603 obdržel za oltář a malířské dílo v radniční kapli 18 zlatých, za obnovení soudního sceptra, iluminaci misálu, natření okenní mříže načerveno a zhotovení *signa dedicationis* u sv. Jakuba 14 zlatých 15 grošů 1d. V radniční kapli spolupracoval s Jiřím Šolcem a s Filipem Besingerem. Práce zde pokračovaly až do roku 1615, kdy bylo Lukáši Rolandovi vyplaceno za obrazy a malířské dílo v kapli 36 zlatých, za mědiryt 2 zlaté 17 grošů Téhož roku provedl nátěr dveří kaple sv. Mořice a namaloval orla na radniční věži, za což obdržel 6 zlatých V natěračských pracích na těchto stavbách pracoval do roku 1617.¹¹⁴ Je pravděpodobně autorem epitafu Benedikta Umlaufa.¹¹⁵

SLAVÍK, Jiří

V knize příjmů zapsán k roku 1606. Katolík, bydlel před Běhounskou branou.¹¹⁶

SUCHOŘEP, František

Malíř, který roku 1581 bydlel v ulici Veselé.¹¹⁷

SWINGHAMMER, Linhart († 1591)

Malíř, který byl majitelem domu v ulici Koblišné vedle rohového domu Kryštofa Schwarze.¹¹⁸ Roku 1587 mu bylo za nátěr, zlacení a malby na nové kamenné kašně na Dolním trhu zapláceno 17 zlatých¹¹⁹ Zemřel 29. 10. 1591.¹²⁰

Benedikt Umlauf († 1613), spoluradní, je stanovil poručníkem svého testamentu a odkázal mu 50 zlatých (AMB, kniha testamentů, rkp. 51, fol. 422, 423). Navzájem byli kmotry svých dětí, ještě s dalším malířem, Václavem Hanákem (C. Hálová-Jahodová 1948, s. 108). Je možné se domnívat, že Umlauf práci na svém epitafu zadal právě Lukáši Rolandovi, který v té době právě dokončil práce pro radní kapli. Matouš Umlauf odkázal nejmladší dceři Lukáše Rolanda 12 stříbrných bílých lžic, velký řetěz s korály a stříbrné groše (1613, AMB, kniha testamentů, rkp. 51 fol. 439).

Salomena, vdova po Melchioru Hoffmanovi, odkazuje 1612 Lukáši Rolandovi, radním 100 zlatých a stříbrný pohár, jeho ženě Hedvice velký stříbrný pás, nejstarší dceři na památku hrasovou zástěru a černou sukni (AMB, kniha testamentů, rkp. 51, fol. 400).

S Georgem Gialdim byl kmotrem sochaři Matouši Putzovi (10. 4. 1603 — AMB, Matrika 1/2, fol. 152, jméno dítěte Lucas, matka Alžběta).

Dále byl Lukas Rolandt kmotrem: 19. 6. 1601 Johannovi, synu Matese Hoffmana a jeho ženy Kunigundy (AMB, Matrika 1/2 fol. 37); 27. 6. 1601 Paulovi, synu Balzera Hanckeho a jeho ženy Kunigundy (AMB, Matrika 1/2 fol. 38); 17. 2. 1603 Juditě, dceři Martina Queychtera a jeho ženy Ursuly.

¹¹¹ P. Chlumecky — G. Ludwig 1859, s. 41, zápis, že roku 1597 byla zrenovována kašna na Zelném trhu a ozdobena orlem. Jiřimu Gialdimu bylo zapláceno za kanu naproti domu č. 11 dne 29. 6. 1595 14 zlatých, 15. 2. 1598 60 zlatých

¹¹² 21. 9. 1596, srov. W. Schram 1897, s. 71; J. Leisching 1932 (cit. v pozn. 102), s. 48; K. Šmrha 1960, s. 200.

¹¹³ 26. 10. 1602, srov. P. Chlumecky — G. Ludwig 1859, s. 88.

¹¹⁴ AMB, rkp. 299, fol. 24r, fol. 30; W. Schram 1897, s. 73–75; W. Schram 1901 (cit. v pozn. 102), s. 32–33; C. Hálová-Jahodová 1947, s. 104.

¹¹⁵ Z. Peloušková 1997, s. 160–182.

¹¹⁶ AMB, kniha příjmů, rkp. 2769, fol. 83.

¹¹⁷ C. Hálová-Jahodová 1947, s. 104.

¹¹⁸ AMB, rkp. 1778, fol. 109r–110r; C. Hálová-Jahodová 1947, s. 102.

¹¹⁹ První platba 20. 6. 1587 za zlacení a nátěr „Rohrkasten“ 14 zlatých, další 1. 8. 1597 za malbu

ŠOLC, Jiří, z Bohunína, (doložen 1581- 1609; † 1609)

V archiváliích města Brna patří jeho jméno k nejméně frekventovanějším, protože byl řadu let členem rady a zastával několik veřejných funkcí.¹²¹

1581 přijat do brněnské obce a zakoupil dům v Měšťanské ulici u kláštera sv. Jana.¹²² Mezi léty 1586 až 1604 se jeho jméno objevuje mezi členy městské rady — 1588 zástupce rychtáře, 1600 purkmistr. Zastupoval město na zemském sněmu v Olomouci. Roku 1596 a 1598 byl výběřčím vojenské berně v brněnském kraji.¹²³ Po Šimonu Kryblerovi z Altendorfu převzal úřad správce městského statku a zastupoval spolu s Mikulášem Černovským město v Praze.¹²⁴ V Brně zastupoval Ladislava mladšího z Lobkovic ve věci prodeje vína a byl rukojmím za Adama Slavatu z Chlumu. V roce 1584 je doložen jako úředník jezuitské koleje v Brně, stal se členem Kongregace Zvěstování P. Marie.

· Vladectví, přídomek z Bohunína a erb se žlutou lilii obdržel Jiřík Šolc 26. 8. 1596.¹²⁵

Po prodeji prvního domu v Měšťanské ulici roku 1591 za 500 zlatých koupil 8. srpna 1591 výstavnější dům za 700 zlatých v Brněnské ulici. 1593 dluží Antoniu Gabrimu za práci na tomto domě? 18 zlatých. Roku 1597 jej totiž prodal

---

na potrubí 3 zlatých (W. Schram 1897, s. 69). K „*Rohrakasten*“ odkazuje roku 1569 kameník Jakub Anders 34 zlatých (AMB, kniha testamentů, rkp. 49, fol. 306)

¹²⁰ P. Chlumecky — G. Ludwig 1859, s. 26.

¹²¹ A. Schweigl, fol. 1; P. Chlumecky — G. Ludwig 1859; J. Dřimal 1939, s. 20; C. Hálová-Jahodová 1947, s. 97, 104; V. Burian 1948, s. 13, 19, 38, 67; K. Šmrha 1960, s. 197–201. J. Pilnáček, *Neznámé rody*. Brno 1983, s. 141, č. 571.

V Brně jsou dále doloženi: Jiří Šolc, hrnčič, mistr cechu (36. 6. 1616 — AMB, rkp. 91, fol. 149rv). Hans Scholz, služebník u Jakuba z Achtu, obchodníka z Olomouce (AMB, rkp. 1781, fol. 76r-77r — sloužil u něj 3 roky, za první rok měl dostat 18 zlatých, za druhý 20 zlatých, za třetí 22 zlatých a oblek, žádá o vyrovnání po smrti Jakuba z Achtu). Kloboučník Petr Šolc je doložen jako svědek roku 1601 (12. 3. 1601 svědčí ve prospěch Jana Stillera ve věci předložení dokladu o Stillarově manželském původu, srov. I. Navrátil 1979, kat. č. 79).

¹²² AMB, kniha příjmů, rkp. 2769, fol. 64. V jeho domě zemřel Jan Dětřich z Kunovic, tvrdý protikatolik a v letech 1564–1566 podkomoří (P. Chlumecky — G. Ludwig 1859, s. 18). Jan Dětřich z Kunovic, který vlastnil Uherský Brod a Moravskou Ostrou, zemřel 4. září 1582.

¹²³ Členem městské rady byl Jiřík Šolc do roku 1604 s přestávkou v roce 1601. Purkmistr a rada města Brna prosí 6. 9. 1601 Jana Mencla z Kolsdorfu, aby byl nápomocen radou zmocněným obce u komorního soudu v Praze. Nevědí, zda může stát Jiřík Šolc k pňonu Jáchyma Oldřicha z Hradce, není-li již v sedčic radě (I. Navrátil 1979, kat. č. 236). AMB, rkp. 457, fol. 10r, Jiřík Šolc, rychtář na cestu do Olomouce na zemský sněm. AMB, SML, č. 2535, 30. 10. 1596 Jaroměřice — Alžběta z Lipé a na Němčicích oznamuje výběřčím berně v brněnském kraji Jiříku Šolcovi, že nemůže odvádět berni. AMB, rkp. 2563, 13. 6. 1598 Pražský hrad — Mandát Rudolfa II., nařizující výběřčím vojenské berně v brněnském kraji Jiřímu Scholzovi a Tomanovi Schramovi, aby proti řádné kvitanci odevzdali císařskému důchodnímu služebníkovi na vojenské účely 4700 zlatých, které byly splatné již k nedávno uplynulému termínu sv. Trojice, tj. 17. 5.

¹²⁴ I. Navrátil 1979, kat. č. 453 (14. 5. 1602) a kat. č. 573 (21. 10. 1602). Šimon Krybler z Altendorfu dluží Šolcovi peníze z domu, ve kterém Šolc bydlí (AMB, kniha testamentů, rkp. 51, fol. 109). AMB, rkp. 1797, fol. 35r-36v, rukojmí.

¹²⁵ Znak dle majestátu má modrý štít se žlutou heraldickou lilii. Klenotem je tázá žilie, provázená z každé strany modrozlutým praporkem, přikryvadla modrozlutá. Na pečeti z roku 1598 má na štítě jako klenot lilii (A. Haas, *Menší fondy a sbírky různé proveniencie 2. — Archiv Žerotínsko-vrbenský. 1497–1624*. Praha 1948, s. 147; J. Pilnáček 1983 (cit. v pozn. 121), s. 141, č. 571).

Ladislavovi mladšímu z Lobkovic za 1800 zlatých a 1603 splatil 700 zlatých z domu v Měniné. ¹²⁶ Již tehdy jej spoluradní Tomáš Buk v radní síni veřejně kritizoval, že si vydržuje dům jako „*ein alter Geck und Narr*“. To mu však nezabránilo v tom, aby 1607 koupil další dům v Běhounské za 1000 zlatých. ¹²⁷ Kromě dvou luxusních domů byl majitelem několika nemovitostí: měl dvě zahrady se stodolou před Měninou branou, vinice v Novosadech, v Černých polích a na svazích Hradu v Kloboukách u Brna, Braniškovcích a u Moravského Krumlova. ¹²⁸

V Šolcově česky psané závěti je uvedeno mnoho cenných předmětů: pět zlatých řetězů v ceně sta, dvou set a pěti set dukátů, z toho jeden „*na způsob hada udielany*“, 15 zlatých prstenů s drahými kameny, dva velké náramky a dva pozlacené stříbrné pásy. Soupis čítá na 35 kusů stříbrného a zlaceného nádobí, osmnáct stříbrných talířů a devět stříbrných lžic. Zvláště stojí za zmínku stříbrná zlacená konvička s třemi „*obrazy v půly ozedna*“ a pět muškátových ořechů vsazovaných do stříbra s přikryvadly. ¹²⁹

Značného majetku dosáhl Jiřík Šolc především výhodnými sňatky s dcerami předních brněnských měšťanů. První doloženou manželkou Jiříka Šolce byla k roku 1592 Zuzana († 1593). ¹³⁰ Měsíc po její smrti se Šolc oženil s Dorotou, dcerou městského místopísáře Jana Pražáka a Salomeny, sestry varhaníka Adriana Steinmetze. S manželkou Dorotou měl dceru Dorotu, křtěnou 23. 1. 1595. ¹³¹ Dorota zemřela po pěti letech manželství 18. března 1598 a byla po-

¹²⁶ 150 zlatých složil ihned v hotovosti a zavázal se splácet 50 zlatých ročně. AMB, rkp. 1780, fol. 37, 68; AMB rkp. 1799, fol. 37; K. Šmrha 1960, s. 198; J. Dřimal 1939 (cit. v pozn. 53), s. 28; P. Kroupa, J. L. Bílý 1987, s. 53. Dům v Brněnské koupil od Giov. Batt. Jacobiho vedle Prokopa Kloibera (AMB, rkp. 1792, fol. 136r). V roce 1603 složil za dům v Měšťánské 700 zlatých, (19. 9. 1603 — AMB, rkp. 1794, fol. 141v).

¹²⁷ AMB, rkp. 1798, fol. 96r, 20. 6. 1607 mezi Kašparem Bukem a Jakubem Haasem od Heinricha Berkarta za 1000 zlatých roku 1608 dlužil ještě na tomto domě dědicům po p. Pravětické 70 zlatých Ti též zemřeli a proto těchto 70 zlatých připadlo městu a rada mu je odpustila (AMB, rkp. 1799, fol. 100r).

¹²⁸ 28. 10. 1600, AMB, rkp. 1791, fol. 75v. Pozemky před Měninou branou vedle domu Jakuba Raucha na Koželužské ul. koupil od poručníku † Jana Sigelia za 300 zlatých. Po Šolcově smrti koupil stodolu Václav Kolumban za 400 zlatých. 25. 5. 1585 — AMB, SML, č. 2232; AMB, rkp. 12, fol. 196.

¹²⁹ AMB, rkp. 51, fol. 328–331: „*Kssaft a poruczenstwi mne Girzika Soleze z Bohunina Miesstienina Brnienskeho*“.

¹³⁰ Zuzana byla 29. 10. kmotrou Janu Kleinfeindtovi (B. Maur, sign. 4, fol. 2r). V její prospěch dal Jiřík Šolc vložit do městských knih zápis, aby se v případě jeho smrti stala jedinou dědičkou (AMB, rkp. 1771, fol. 90; P. Chlumecký — G. Ludwig 1859, s. 29; K. Šmrha 1960, s. 198).

¹³¹ P. Chlumecký — G. Ludwig 1859, s. 29. Kmotrem byl Jan Mencl z Kolsdorfu. Dceru Dorotu vzpomíná i ve své závěti. S poslední ženou Annou je dědičkou veškerého majetku. Nadto jí odkazuje tři zlaté prsteny, s rubínem, s diamantem a se safírem, dva velké náramky a dva zlaté pečtní prsteny. Dorota šla 1597 za kmotru Janu Mýsalíkovi (B. Maur, sign. 4, fol. 4r). Jan Pražák bydlel v sousedství Matěje Knapa a Antonia Binagi v domě pod hradbou. Misero-novská genealogie uvádí Antonína Binago, císařského vrchního strážného, který před rokem 1613 uzavřel sňatek s Dionýsií Miseroní (P. Kroupa, J. L. Bílý 1987, s. 29). Jan Pražák pocházel z Českých Budějovic, 1546 byl imatrikulován na univerzitě ve Vídni, odkud přišel do Brna. Od 1565 působil v městské kanceláři, v letech 1570–1587 jako podpisář. Měl knihovnu čítající 25 svazků. V roce 1584 bydlel na Horním trhu (dnes Zelný trh č. 6, součást Morav-

chována u sv. Michala. O měsíc později 17. května 1598 se již ženil s Voršilou (†1600), dcerou radního Kašpara Kelaufa. Další sňatek uzavřel v kostele sv. Petra 15. října 1600 s Voršilou, dcerou spoluradního Linharta Šťastného, která za rok zemřela.¹³² Poslední manželkou Jiříka Šolce byla Anna, dcera Jana Mencla z Kolsdorfu, jednoho z nejvýznamnějších brněnských měšťanů, již pojal za manželku 28. listopadu 1601.¹³³

Patřil k váženým měšťanům a byl často zván za kmotra, jen v letech 1600–1602 17x, mimo jiné Zikmundovi z Ditrichštejna, Matouši Židlochovickému, Jiřímu Roučkovi, Jiřímu Vřavovi, Michalu Reichovi, Kryštofu Schwarzovi.¹³⁴ Členem městské rady byl s Janem Miglem, Jiříkem Roučkou, Lukášem Rolandem, Benediktem Umlaufem. Se spoluradními Šimonem Kryblerem a Mikulášem Černovským se zúčastnil roku 1601 slavnosti u Zikmunda z Ditrichštejna.¹³⁵

Jiřík Šolc zemřel na jaře 1609. Pohřben byl v městském kostele sv. Jakuba, kde se mu mělo dle jeho přání sloužit rekvíem. Kostelu sv. Jakuba odkázal 15 zlatých. Poručníky siroteků byli Demetrius Reich a Kryštof Krommer.¹³⁶

Méně zpráv máme o jeho malířské činnosti. Za misál radní kapli bylo Jiříku Šolcovi roku 1603 zaplacen 8 zlatých 5 grošů 1 d.¹³⁷ V roce 1606 dostal 7 zlatých 8 grošů 6d. za antependium do radniční kaple, při jejíž rekonstrukci pracoval s Lukášem Rolandem a Filipem Besingerem.¹³⁸

ského muzea), měl syna Pavla a dcery Dorotu a Alžbětu. Jejich poručníky se stali Hans Polack a Hans Lebl, barvíř (AMB, SML, č. 2302). Zemřel 1587, srov. H. Jordánková, L. Sulitková 1995, s. 342–345.

¹³² B. Maur, sign 5, fol. 1. Když kronikář Ludwig zapisoval sňatek do kroniky, připojil přání, aby jim Bůh dopřál být déle spolu než dřívějším ženám (P. Chlumecky — G. Ludwig 1859, s. 57). Od rady dostal ke svatbě 4 vědra vína, 2 sudy piva, 10 mázů obilí, 5 mázů kukuřice. U záznamu úmrtí 5. srpna 1601 poznamenal G. Ludwig „to je mi vrah žen“. Ještě 2. srpna byla Ursula za kmotru nalezení (AMB, Matrika 1/2, fol. 43).

¹³³ P. Chlumecky — G. Ludwig 1859, s. 77; B. Maur, sign. 5, fol. 2 uvádí datum 27. 11. 1601. 14. 11. 1602 Anna kmotrou Andrease syna sochaře Beneše Byrsche na Pekařské a jeho ženy Kunigundy; dalšími kmotry byli Jiří Gialdi a obchodník Baltasar Sturmer. AMB, rkp. 89, fol. 559r-560r, 7. 11. 1609 vdova Anna po Jiříku Šolcovi z Bohunína si bere Pavla Michnu z Vacnova, sekretáře v Království českém. Z Šolcových dětí je doložena pouze dcera Dorota, narozená 1595 z manželství s Dorotou Pražákovou a Šimonem Georgem, nalezené dítě, které vzal k sobě (AMB, kniha testamentů, rkp. 51, fol. 339. V závěti mu odkazuje 30 zlatých).

¹³⁴ B. Maur, sign. 4, fol. 1v (1588 2x), fol. 2r (1591), fol. 2v (1592), fol. 3r (1594), fol. 3v (1595 Kryštofu Schwantzovi), fol. 4v (1597, 1598), fol. 5r (1598 2x), fol. 5r (1599 Janu Kleinfendtovi, 1599 M. Reichovi), fol. 5v (1599), fol. 6r (1601 4x), fol. 6v (1601 23. 12. Zikmundovi z Ditrichštejna), fol. 6v (1602), fol. 7v (1602), fol. 8r (1603 3x), fol. 8v (1603 J. Greimlovi).

¹³⁵ V prosinci 1601 (P. Chlumecky — G. Ludwig 1859, s. 78). O rok později nesl s ostatními zástupci rady Zikmundovu rakev do jezuitského kostela (22. 6. 1602, P. Chlumecky — G. Ludwig 1859, s. 79).

¹³⁶ Odkázal 40 zlatých špitálu sv. Štěpána, AMB, rkp. 51, fol. 328.

¹³⁷ AMB, rkp. 477, fol. 7v, 26. 4. 1603: „den Jirzik Scholz fur ein missalbuech in die capellen geben 8 zl, 5 gr 1 d“; W. Schram 1897, s. 73.

¹³⁸ W. Schram 1897, s. 73–74. 27. 3. 1604 koupila městská rada od Jiříka Šolce do zbrojnice prapor, bitevní meč, dva pancíře a další za 50 zlatých

TANZKA, Christian

Malířský tovaryš, který byl 3. 6. 1617 přijat do města s podmínkou, že do půl roku předloží své dokumenty o řádném původu.¹³⁹

TRIEBAUER, Jakob

Malíř, který se ženil v Brně 10. února 1608.¹⁴⁰

WURDE, Melchior

Malíř z Rakouska, který se ženil v Brně 19. února 1631.¹⁴¹

Literatura citovaná v poznámkách zkráceně:

V. Burian 1948 — V. Burian, *Vývoj náboženských poměrů v Brně 1570–1618*. Brno 1948.

C. Hálová-Jahodová 1947 — C. Hálová-Jahodová, *Brno — stavební a umělecký vývoj města*. Praha 1947.

I. Hrazdilková 1993 — I. Hrazdilková, *Vzdělanost v Brně v předbělohorském období a její odraz v náboženské a národnostní orientaci jeho obyvatel*. Diplomová práce Brno 1993.

P. Chlumecký — G. Ludwig 1859 — P. Chlumecký, *Des Rathsherrn und Apothekers Georg Ludwig Chronik von Brünn (1555–1604)*. Brünn 1859.

H. Jordánková, L. Sulitková 1995 — H. Jordánková, L. Sulitková, *Brněnská městská kancelář v předbělohorském období (Prosopografická a diplomatická studie)*. *Sborník archivních prací XLV*, 1995, s. 291–510.

P. Kroupa, J. L. Bílý 1987 — P. Kroupa, J. L. Bílý, *Brněnští sochaři, kameníci a zedníci v letech 1570–1620*. Brno 1987.

S. Maur — S. Maur, *Výtahy z křesťanských matrik*. Archiv města Brna, sign. 4, 5, 6.

I. Navrátil 1979 — I. Navrátil, *Registra brněnské městské kanceláře na přelomu 16. a 17. století*. Disertace. Brno 1979.

Z. Peloušková 1997 — Z. Peloušková, *Epitafní obrazy brněnských měšťanů 1550–1620*. Diplomová práce Brno 1997.

W. Schram 1897 — W. Schram, *Neue urkundliche Beiträge zur Geschichte der Stadt Brünn. Zeitschrift des Vereines für Geschichte Mährens und Schlesiens 1897*, s. 59–101.

A. Schweigl — A. Schweigl, *Verzeichnis der Maler, Bildhauer, Steinmetzen etc. in der Stadt Brünn vom Jahre 1588 bis 1800*. Moravský zemský archiv. Sbirka rukopisů Františkova Muzea v Brně G 11/787.

K. Šmrha 1960 — K. Šmrha, *Brněnští malíři z období kolem roku 1600*. *Brno v minulosti a dnes II*, 1960, s. 197–201.

¹³⁹ AMB, kniha přjímů, rkp. 2769, fol. 108.

¹⁴⁰ A. Schweigl, fol. 2.

¹⁴¹ A. Schweigl, fol. 4.

MALER IN BRÜNN UM 1600 — EIN BEITRAG ZUM KÜNSTLERLEXIKON.

Das Wesen und die Tätigkeit der Maler außerhalb des kaiserlichen Hofes hat erst in der letzter Zeit durch die Forschung über kulturelle Hintergründe der bis jetzt aus dem Kontext ausgerissenen „Meisterwerken“ an Bedeutung gewonnen. In Brünn an der Wende des 16. und 17. Jahrhunderts bildet eine Gruppe von Epithaphienbilder der dortiger Bürger einen realen Beleg dessen Tätigkeit (Anm. 1). Für diese anspruchsvoll gestaltete Epithaphienbilder finden wir Analogien in rudolphinischen Prag, besonders in Epithaphienbildern vom Hofmaler Bartholomäus Spranger der auch mit manchen Brünner Bürger in engen Beziehung war. Trotz der Anwesenheit des kaiserlichen Hofes in Prag, orientierten sie sich vor allem auf die österreichische Städte. Im Mittelpunkt stand Wien mit religiös toleranter Universität, dem Ansitz des Erzherzogs und guten Handelsbeziehungen. Über österreichische Länder pflegte Brünn Kontakte mit Norditalien und Süddeutschland, unterstützt durch reichliche Immigration verschiedenen Handwerker und Besuche der Universitäten in Wittenberg und Altdorf. Die fremden Kaufleute und Handwerker (Anm. 11) zieht Brünn nicht nur mit bekannter religiöser Toleranz an, sondern auch mit ihrer günstiger Lage zwischen Höfen in Wien und Prag und dem bischöflichen Residenz in Olmütz. Über das Leben der Maler und denen Mäzene in Brünn berichtet reiches, bisher wenig publiziertes Archivmaterial des Brünner Stadtarchives. Brünner Register bieten Informationen über die Stadtbewohner und deren Herkunft, Sozialverhältnisse, Handwerkern, Märkte und Preisverhältnisse. Zu reichen Materialquellen zählen auch Testamentbücher, Aufnahmebücher und zeitgenössische Chroniken (Anm. 2, 4, 5). Die Matrikelbücher der Pfarrkirche St. Jakob in Brünn benützte schon am Ende des 18. Jahrhunderts der Brünner Bildhauer Andreas Schweigl in seinem handschriftlichen *Verzeichnis der Maler, Bildhauer, Steinmetzen etc. in der Stadt Brünn vom Jahre 1588 bis 1800* (Mährischen Landesarchiv in Brünn).

Nur wenige Nachrichten haben wir über die Zunftorganisation der Brünner Maler (Anm. 22). Aus Analogien in Prag und Olmütz (Anm. 23, 24), sowie einigen Archivalien können wir schließen, das sie Mitglieder einer Zunft von Maler, Glaser, Kupferschmiede und Goldschmiede mit üblichen Zunftregeln gewesen sind. Im Jahre 1622 gingen sie in eine Zunft mit Bildhauer ein und erst im Jahre 1800 wurde Status einer St. Lucas Bruderschaft anerkannt. Trotz enger handwerklichen Spezialisierung waren manchmal auch Bildschnitzer und Goldschmiede als Maler tätig. Entscheidende Bedeutung für die bildende Kunst in tschechischen Ländern nach dem Jahre 1526 wird den italienischen und niederländischen Einwanderern zugeschrieben. In Brünn waren einige italienische Familien ansässig, meistens Kaufleute und Steinmetze (z. B. Gialdi und Gabri, Canevale oder Spazio), die aus Venedig, Commsee und Lugano gekommen sind (Anm. 12, 13). In Mähren sollten sich viele niederländische Emigranten aufhalten, in Brünn finden wir aber nur wenig Belege dafür (Anm. 14, 15). Erwähnen kann man den Goldschmied Christoph van der Wardt, der im Jahre 1576 in die Stadt angenommen wurde und Jacob van Acht, einen Kaufmann und Handwerker, der die Tochter des Bartholomäus Spranger heiratete. Die meisten Handwerker, dazwischen mehrere Buchbinder, kamen aus den deutschen Ländern (Anm. 16–19). Als Künstler von größerer Bedeutung zeigen sich Bildhauer Wilhelm Keding aus Lübeck und Hans Jacob Helter aus Ulm, Matthias Putsch war im Kontakt mit dem Bildhauer Filiberto Poccobello, der in Graz tätig war.